

APOSTOLUL

— REVISTĂ DIDACTICĂ ȘI LITERARĂ —

CUPRINSUL:

1. Mareșalul	Apostolul
2. Băloșești-Neamț	V. Țăranu
3. Străvechiul ținut Neamț	C. Turcu
4. Proza artistică	Al. V. Iftimie
5. La mănăstirea Bistrița	Postelnicu V.
6. Suplinitor în Balcani	Mih. Nichita
7. Solilocviu	George Moroșanu
8. Plutașii pe Bistrița	C. Tănase-Teiu
9. Ioan Dragan	Anghel C-tin
10. Biblioteci școlare	I. Arhire
11. Insemnări, Cronici	V. Ț.

Au achitat abonamentul pe 1938:

Circ. Bălătești: Gh. Săvinescu, V. Cuceș, V. Popescu, M. Ciudin, G. Luca, C. Răscănescu, Aurel Vasiliu, Ludovica Sucoverschi, Elvira Mihael, Ion Agapescu, Const. Grigoraș, Gh. Cercel, Anton Timofte, M. David, N. Oancea, Vasile Boancă, Vasile Catană, Grosu Mihael, Ghimicescu Virginia, Carp Ioan, Agapescu Aglaia, Timofte Alexandrina.

Circ. Bârgăuani: Ion Ostahie, Gh. Mancaș, Gr. Lălu, Vasile Vasiliu, C. Rotaru, Alex. Dabija, I. Popa, Traian Șerpișanu, Ioan Asoficăi, Teodor Stan, Vasile Șopron, Apostolescu Const.

Circ. Borlești: Vasile Hârlea, Gh. Broșteanu, Gh. Potop, Elisabeta Pușcașu, Ion Alexandrescu, Pr. I. Nicolau, Marin Donea, Ion Iliescu, Gavril Cristea, Alex. Zavate, Nat. Dimitriu, Ion Blaga, Adela Alexandrescu, Const. Coman, Gh. Dimitriu, Aurelia Mancaș, Petru Popovici, Const. Pădure, Vasile Petrovici, Const. Botez, Ioan Crivăț, Stamate Alex., Gh. Căpitanu, Caimacan Elena, Rotaru Silvia, Alexan Petru, Cercelaru Ioan, David Const.

Circ. Bodești: Ioan Tărăboi, Ion Bordeianu, Gh. Catană, C. Bostan, Ion Arhirie, Natalia Grosu, Vasile Hizan, Gh. Idiceanu, Alex. Săvescu, Gh. Popescu, Alex. Ștefănescu, Gr. Iliescu I. Lămatic, N. Gheorghiasa, Eliza Brânză, Ioana Craiu, D. Pănaiteșcu, Aristița Condurachi, Const. Cazacu, Aurelia Miron, I. Humă, Marg. Calapăr, Ion Darie, Ostahie Eufrosina, Macovel Tatiana, Pitaru Domnica.

Circ. Broșteni: Aurel Baciu, Elena Săndescu, Ioana Heth, G. Mrejeriu, Const. Popescu, Maria Popa, D-tru Mohoreanu, Anton Marin, Const. Berbecaru, Alex. Sturzu, D-tru Popovici, Vasile Lămatic, Ion Luca, I. Arsinte, Vasile Codrescu, Const. Romanescu, I. Popescu, Petru Cimpoeșu, Ion Olaru, Ana Moșă, Hrițcu Cornelia, Poiană Sava.

Circ. Girov: Eufr. Chelaru, Petre Gheorghiu, Lucia Mihailescu, Ion Muraru, Șt. Avram, Dumitru Mareș, Neculai Popovici, D-tru Ioniță, Maria Hârțescu, Mihael Lungu, Dumitru Trifan, Gh. Popovici, Pr. Mihael Gavrillescu, Gh. Irimia, Vasile Petraru, Rusu Const., Ioan Cazacu, Dăscălescu Elena, Ioan Crăciun, Popa Constantin, Mihailescu Agata, Florica Anastasiu, Gheorghiu Neculai.

(Va urma)

Marșalul Averescu
(1859 -- 1938)

P. 11
34

Nu se împru-
muntă acasă.

BIBLIOTECA
JUDEȚEANĂ
NEAMȚ
Fond „G.T.K.”

MAREȘALUL

Figură celebră de stil și vieață românească, desprinsă din țara răsăriteană a Basarabilor, Averescu marchiază în istoria Românilor gloria ostășească, eroismul consacrat, cinstea imaculată și superioritatea umană. Toate aceste însușiri au contribuit, în chipul cel mai strălucit, la crearea României moderne din ultimii 60 de ani. Soldatul dela 1877, ofițerul dela 1913, eroul din 1917; salvatorul neamului dela 1907 și 1921; mentorul ponderației politice din timpul rostogolirilor electorale; spiritul de redresare morală și de revizuire a evenimentelor strălucite, Averescu reprezintă energia activă și răbdarea strategică; acțiunea creatoare și prevederea totală; chibzuința moldovenească din urmă și înțelegerea unanimă, etica înăscută și justiția dură.

Averescu a reinviat mitul dac și spiritualitatea romană, a creat geniul ostășesc al rasei noastre și a ridicat demnitatea națională peste toate veacurile viitoare.

Cu însușiri străvechi adaptate tehnicei actuale, ținând atent pasul cu mersul istoriei și cu întorsăturile evenimentelor, Averescu a fost totdeauna prezent la datorie.

Pe plaiurile Țării nu există nici un suflet de român care să nu simtă duhul generalului. Și cu cât trece vremea și cu cât se precipită evenimentele, din împărăția umbrelor se înalță temerar și biruitor marele general, iar Mărăștii sunt gata să străfulgere din nou pe dușmani la hotarele neclintite ale Țării. De aceea, în sufletul tuturor Românilor, glasul mareșalului răsună veșnic prezent!

APOSTOLUL.

17582
3.579

BIBLIOTECA
DOCUMENTARĂ
ORAȘUL PIATRA NEAMȚ

A P O S T O L U L

=====**REVISTĂ DIDACTICĂ ȘI LITERARĂ**=====
APARE ODATĂ PE LUNĂ SUB ÎNGRIJIREA CERCULUI DIDACTIC PIATRA-NEAMȚ

F O N D A T O R I :

C. LUCHIAN, V. GABOREANU V. SCRIPCARU, C. TURCU, EUFR. MANOLIU,
ALEX. GHEORGHIU, M. AVADANEI, D. HOGEA, T. MACOVEI, M. STAMATE,
I. RAFAIL, I. STROIA.

COMITETUL DE CONDUCERE

V. GABOREANU, M. AVADANEI, EUFR. MANOLIU,
V. SCRIPCARU, C. TURCU, TH. URSU.

REDACTOR: VICTOR ȚĂRANU

CASIER: C. T. PRICOP

SECRETAR: S. PURICE.

M O N O G R A F I I

Băloșești-Neamț.

(Pricini de judecată)

Vechile răzeșii întocmite și întărite de marii volevozi ai Moldovei, au fost uzurpate în urmă de unii domni vicleni sau de boieri strălni, mai cu seamă în epoca fanariotă. În ultimii ani ai acestei epoci și la începutul domniilor pământene, se observă dese pricini de judecată, care veneau în fața Divanului domnesc, pentru restabilirea răzeșiei sau pentru restatornicirea vechilor semne de hotar.

Astfel, în timpul domniei lui Scarlat Alexandru Calimah (1812 — 1819), răzeșii Costachi Honcu și cumnata-sa Smaragda, înaintează o *jalobă* către „prea înălțatul domn”, prin care arată că moșia lor Băloșești „s’ar fi împresurând de moștile” D-lui aga Ilie Cantacuzino, stăpân peste Ungurași și o trelme din Hârtopul-Mare; D-lui Costandin Roset comisul, stăpân peste Bălănești, Macsănești, Hârtopelul și „cu părți din moșia Itrinești”; D-lui Ioan Matleș pitarul, „răzăș de moșia Itrinești” și răzeși cu două părți din moșia Hârtopul-Mare.

Fiind toți „rânduți după poroncă în fața Divanului”, li

s'a cerut „jăluitoților să arate cu ce scrisori dovezi pot să dovedească că au impresurare" și aceștia „*au arătat* întâi un Ispisoc dela Domnul Ștefan Volevod, din anii 6983, Mai 7, de când sânt trecuți 340 ani".

Această pricină de judecată a avut loc, așadar, în anul 1815.

Ispisocul acesta al lui Ștefan cel Mare, din 6983 (1475), se găsește publicat de I. Bogdan în „Documentele lui Ștefan cel Mare", vol. I, 1913, fiind scris în slavonește sau în limba sârbească, cum zic traducătorii ispisocului.

Originalul se află la Academia Română: „Ștefan confirmă lui Cozma, fiul lui Băloș, stăpânirea peste Băloșeștii pe Lucaș, „unde este casa lui", și peste jumătate din Tortorești (Turturești); pe care el o vânduse mănăstirei Bistriței cu 75 zloți tătărești, dar a trebuit să dea banii îndărăt, deoarece acea jumătate din Tortorești a fost anexată apoi de domn la hotarul târgului Pietrii „(*Camena*, în original)". I. Bogdan arată că „documentul a fost prezentat înaintea Tribunalului din Iași, la 1840, de către răzeșii din Băloșești; de aceea, un rezumat al lui se găsește în *Condica de Anaforale* No. 38, f. 50, din Arhiva Statului din Iași. (Cf. Gh. Ghibănescu. „Din domnia lui Ștefan cel Mare", p. 32-33—*Arhiva societății științifice și literare din Iași* Vol. XV, p. 259-260, unde documentul e publicat cu foarte multe greșeli de lectură și ortografie") I. Bogdan adaugă apoi că „traducerea lui Ghibănescu are câteva greșeli elementare „și că o traducere mult mai bună a făcut pitarul Iordachi Stamati, la 19 Mai, 1820, pentru răzeșii din Băloșești". Traducerea aceasta „a fost autentificată la 15 Mai, 1848 și se află la Arhivele Statului din București, între documentele aduse dela Câmpina".

În actul de judecată dela 24 Martie, 1815, pe care-l posedăm semnat în original de șapte bolei: „mădulări a Divanului", se găsesc însă extrase în românește anumite părți din documentul slavonesc al lui Ștefan cel Mare dela 1475, părți care privesc hotarele moșiei Băloșești, după cum urmează:

„De glur înpreglur în sâmnii firești, adică începând dila o fântână numită Vâlcana până la fântâna Cornii ¹⁾; dila fântâna Cornii pârâul în sus pe de amândouă părțile malului pârâului până la sfârșitul iazului ²⁾ de sus și de acolo pe matca pârâ-

1) În traducerea lui I. Bogdan se zice: „fântâna lui Vâlcana până la fântâna lui Cornea";

2) Apoi: „până la capătul iezerului";

ului în sus până la Ooşa¹⁾ şi peste Ooşa drept la dumbravă până la mijlocul dumbrăvii, şi de acolo să întoarcă în sus până în capătul dumbrăvii într-un stâlp şi de acolo la alt stâlp în dial. Şi de acolo dialul la vale (sau în glos) (sic) pe culme²⁾ gradiştili de de sus, şi de acolo drept la pâraul Turbata şi pâraul în glos până la culme gradiştili de glos şi culme la vale (sau în glos) până la fântâna Vâlcana; şi *atâta iaste tot hotarul acelui sat*".

În aceeaşi carte de judecată se pomeneşte de un al doilea ispisoc dela Petru (Rareş) Voievod, din anul 7054 (1546), Mart 30 „de când sânt trecuţi 269 ani (adică până la data judecării sub Scarlat Calimah, 1815) „care asemenea glăsueşte tot prin arătatele sămni la Ispisocul Domnului Ştefan Voievod”.

Despre acest document al lui Petru Rareş pomeneşte I. Bogdan³⁾. Este a doua mărturie înscrisă în actul de judecată dela 1815.

În lămuririle date pe planul moşiei Băloşestii-răzeşesti, din 1858, se pomeneşte alte două ispisocace din anul 7184 (1676), şi 7187, (1679), adică din timpul domniei lui Antonie Ruset, şi al lui Gheorghe Duca, prin care acte se lămuresc hotarele moşiei Roşiciorii a mănăstirilor Neamţ şi Secu despre Băloşestii răzeşesti „care (semne) s'au descoperit pe faţa pământului”.

În timpul domniei lui Antonie Ruset (1675-78), călugării dela Secu s'au plâns Domnului despre o pricină de hotar a moşiei lor Roşiciorii, cu Moşia Băloşestilor răzeşi. Plângerea a fost făcută de „egumînulu şi totu soboru' u dila Sf. Monastire.., zăcând călugării di Săcu cumu ace bucată de locu estii din hotarulu satulu loru a Roşiciorilor, — iar Boloşăştii au zisu cumu estii ace bucată de locu de hotarulu loru a Bălăşăştilor şi au avutu ei şi un uricu bătrân scriind în sămni şi li s'au răsărit (?) uriculu în țara româniască...”⁴⁾

Neavând uricul de faţă, Domnul a dat răzeşilor o carte domnească bolerilor (din Neamţ) anume Grigoraş Cârliş, vornic de gloată şi Costandin Arapul „ce au fost parcalabu de Neamţu, ca să socotiască acolo cu óminii buni di vor aduce Bălăşăştii doisprizăci ómini buni bătrâni de acolo să giure cu suflitile loru cum li estii uriculu loru răsăritu într'altă țară şi cum n'au vândut din răzăşai loru “

1) „până la Aoaşa“...;

2) „pe culmea“...

3) I. Bogdan, Docum. lui Ştefan cel Mare, Vol. I, 1913, p. 208.

4) Transcrierea este dată după o copie răzleaţă scoasă depe hrisovul lui Antonie Ruset.

Astfel au fost chemați: Andrieș Bantăș și Patrașcu Zberl, pârcașii de Neamț; popa Ștefan din Macsănești și Grigorce cel bătrân din Itrinești și Strătilă vătămănușul de acolo; Petre din Văleni și Costandin de acolo; Ștefan cel bătrân din Macsănești și Grigore Buduranu, Toadlr Năhoreanu și Iacob diaconul și Ilie vornicelul din Bozleani. Aceștia au dat câștig de cauză călugărilor dela Secu, fixând hotarele prin stâlpi de platră, începând din valea Turbatei la deal spre gradiște, la movila din mijloc, apoi în valea gradiștel, mergând astfel până „înprotiva casai Burducăi” și de aici „drept în fântâna ci să chiamă Vâlcana”; iar de aici, pe culmea gradiștel până în hotarul Idrineștilor, apoi, drept la vale printre hotarul Jideștilor din sus.

Cartea lui Antonie Ruset mai pomenește de o pâra a Băloșeștilor în timpul lui Dumitrașcu Cantacuzino V. V. (1673-1675), când li s'a dat dreptate tot călugărilor dela Secu, ceea ce a făcut și pe Antonie Ruset „ca să fie Sf. Monastiri și dela domnia me driaptă ocină și moșae și uric și întăritură cu tot venitul precum s'au ales și s'au hotărit nerășluita și neclintit în veci”.

Această copie scoasă târziu după uricul domnesc al lui Antonie Ruset, a fost folosită la procesele ulterioare ale Băloșeștilor cu moștile megleșe.

A treia mărturie a cărții de judecată din 1815 o formează harta de starea locului, cu următorul cuprins: „Al trile harta de stare locul rădicată cu meștersugul Ingnerescu, cuprinzătoare sămnilor arătate la Ispisoace, și megleșitele moșii numite mai sus; au arătat (jăluitoari) și alte multe scrisori, zapsă de cumpărături și altele, dar nefiind de marginele moșlei, ce în trupul moșlei, nu s'au mai arătat necerând trebuința, nici au fost pricină pentru în mijlocul moșlei; am întrebat și pe toți numiții mai sus megleșiți cu moștile ca să ne arăte cu ce scrisori dovezi trec cu moștile dumilor sale peste sămnille cuprinsă prin Ispisoacele pomenițiilor domni arătate de jăluitoari, de inpresoară moșlia Băloșeștil a jăluitoarilor, cu Ispisoace domnești; sau hotarnice mai vechi de cât a jăluitoarilor cu care să poată strămuta aceste sămnil și cu toții au răspuns că nu au mai vechi nici Ispisoace, nici hotarnice, de cât au zapsă de părți de baștină și cumpărături în trupurile moștilor, cum și cercetări mai nouă de inpreglur hotarale moștilor, adăogând a zice că toate moștile câte despre apus să alăturiază una cu alta și cu moșlia Băloșeștil a jăluitoarilor, merg cu capetele

până în zarea dealului, în câte moșii vin alăturate una cu alta despre răsărit și cu moșia Băloșeștii, iarăș vin cu capetele întru această zare de deal, și așa ar cunoaște că și moștile Hârtopel și Hârtop-Mare, Ungurașii și Itrineștii ar trebui să ste cu capetele întru acea zare și asămne ar trebui să ste și moștia Băloșeștii a jăluitoților, iar nu să treacă peste zarea dealului după glasul Ispisoacelor, pân la mijlocul dumbrăvii, care de 340 ani fiind atunce dumbravă, au putut să să prefecă în câmp, căci astăzi nu ar fi dumbravă, ce huci, cum și răzășii de Itrinești au răspuns cum că s'ar cunoaște la margine din sus a moșiei lor înstrâmbătății, căci n'ar fi sămnele glăsuște la Ispisoace, pe acolo pe unde harta jăluitoților le închipești și le arată, ce mai pe din sus; deci, noi intrând în cercetare pre cu amăruntul, întâlu scrisorilor megieșilor numiț n'am aflat nici o scrisoare mai veche, cu care să să poată strămuta sămnele arătate la Ispisoacele jăluitoților, de cât cell mai noauă cercetări ce n'au urmat Ispisoacelor, ce pe unde au socotit au pus pietre și au dispărțit. Al doile, înfătoșând pe lângă harta jăluitoților și altă hartă, iarăș cu meșrteșugu inginerescu făcută, ce să află la D-lui comisul Costandin Roset și le-am aflat întocma unite la închipuire stării locurilor arătatelor mai sus moșii, din care la zisurile numiților megieș că sămnele arătate la Ispisoace ar fi mai pe den sus, cum și de a păzi zare dealului, nu s'au putut agluta, fiind numai zisuri din gură și fără temel de scrisori ca să anerisască Ispisoacele; iar pentru dumbravă că de 340 ani n'au putut sta până acum în flința ei, la aceasta având tot cuvântul dreptății că dumbrava s'au putut tăia în cursul a 340 ani și nu să poate ști unde acum poate fi mijlocul dumbrăvii acel din vremea acela, dar nici Ispisoacele jăluitoților neputându-să anerisi, am giudecat ca jăluitoții în puterea Ispisoacelor să-și stăpânească moșia lor Băloșeștii, margine din glos despre Itrinești, prin sămnele arătate la Ispisoace, carele sânt și astăzi firești în flința lor, adică începând din fântâna Vâlcana, de unde încep și Ispisoacele cel dintâi sămn, până la fântâna Cornii, și dela fântâna Cornii, pârăul în sus pe de amândouă părțile malurilor pârăului, până la sfârșitul lazului de sus și de acolo pe matca pârăului în sus până la Ooșa și peste Ooșa până în zare văii Ooșa, și de alce începându-se pricina dumbrăvii cu cerere jăluitoților să margă după glăsuște Ispisoacelor până la mijlocul dumbrăvii; și megieșii le sta potrivă ca să nu treacă peste zare dealului și neputându-se ști unde au putut fi mijlocul dumbrăvii, nefiind

arătat sămn firescu și statornicu și dumbrava lipsind, pentru ca nici jăluitoarii, nici megieșii să nu să asuprească, am hotărît ca din zare Ooșii să se măsoare locu drept până în zarea văii Hârtopeleului, și câți stânjeni vor eși din zari Ooșii până în zarea văii Hârtopeleului, să se de în două și unde se vor împlini soma stânjănilor pe giumatate, să să statornicească piatră hotar, în care au să ste jăluitoarii cu colțul moșiei lor Băloșești I, cum și Itrineștii răzășești, și dintru această piatră colț să tragă linie dreaptă până în movila ce este în culmea grădeștii de sus în coastele moșiei Trudeștii, în care stau cu colțul Ungurașii D-lui agăi Ilie Canta—și dela această movillă tot pe culmea grădiștii și alătură cu Trudeștii până în piatra ce iaste colțul Trudeștilor și a Sărbîșorilor ; și dintru această piatră tot pe culmia grădiștii și alătore cu Sărbîșorii, până la o piatră hotar a Sărbîșorilor și dintru această piatră tot pe culmia grădiștii și alătore cu Sărbîșorii până la altă piatră ce iaste colțu Sărbîșorilor ; și dintru această piatră să întoarce spre pârăul Turbatei dreaptă linie prin capul Sărbîșorilor și prin margine prisăcii Sărbîșorilor, până în pârăul Turbatei și matca pârăului în gios până sub al doile cotitură a pârăului Turbatii, care cotituri vin dispre răsărit, și de acole dreaptă linie până la grădiștea de gios și de acole dreaptă linie pe culmea grădiștei, până la fântâna Vâlcana, de unde încep și Ispisoacele, urmând și noi la trei margini a moșiei Băloșăștilor, întocma după glăsuire Ispisoacelor pe fireștile sămni care să află în ființa lor, iar la al patrale margine, unde zic Ispisoacele să margă până la mljlocul dumberăvii, nefiind sămn firescu, am dat hotărîre precum mai sus s'au arătat și toate scrisorile de cercetările din urma Ispisoacelor, adică mărturii-hotarnice și cărți de judecată ce sânt la megieș despre moșia Băloșăștii rămân fără putere, cum și pietrile hotară ce după vreme megieșii le-au statornicit cu impresurarea Băloșăștilor să să scoată toate afară și să le statornicească pe la locurile arătate. Cu cari a noastră hotărîre rămăind toate părțile mulțămite, s'au dat jăluitoarilor aclastă carte de judecată, cu care să urmeze stăpânire în pace nesupărați de cătră nimene și întocma precum mai sus să cuprinde hotărîre noastră atât despre Itrinești cât și despre Hârtopele, I Hârtope și Unguraș, după linie ce s'au tras pe harta jăluitoarilor și s'au iscălit de dumnealui vel logofăt¹⁾.

1815, Mart 24.

1) O copie după această carte de judecată s'a scos la 1858, când a urmat alt proces de impresurare a moșiilor. Copia scoasă s'a legalizat de Judecătoria districtului Neamț, s'a pecetluit cu sigiliul turnat în ceară roșie, eliberându-se Pitarului Costachi Ponici. (Inreg. la Nr 656 din 19 Feb. 1858).

Dar cartea de judecată dată la 1815 n'a curmat pricinile între răzeșii din Băloșești și megieșii lor, cu toate dovezile ispisocelor și a hărților „ridicate cu meștersug inghinerescu, de care pomenește acea carte de judecată.

Indată după domnia lui Scarlat Calimah, terminată în Iunie 1819, se pregătește un nou proces în timpul lui Mihai Șuțu (1819-1821).

Astfel, la 19 Mai, 1820, se traduce iarăși ispisocul lui Ștefan cel Mare dela 1475 (6983) de către Pitarul Iordachi Stamati.

Reproducem această traducere, — pe care I. Bogdan o socotea mai bună, — după manuscrisul ce-l posedăm :

Tălmăcire din urlicul vechiu sârbesc de la Ștefan Voevod scris de *Andreica pe pergament, 6983, Mai 7.*

Cu mila lui Dumnezeu Noi Ștefan Voevod, Domnul țării Moldovei, înștiințăm facim prin această carte a noastră tuturor cui vor căuta pe dânsa, ori citindu-să o vor auzi-o, pentru acest adivărat sluga noastră Cozma, fiul lui Băloș. Ce ni-au slujit cu dreptate și cu credință; deci noi văzând a lui dreaptă și credincioasă slujbă cătră noi, l-am miluit pe dânsul cu deosăbită mila noastră, de i-am dat și i-am dăruit lui în pământul nostru al Moldovei, a lui driaptă ocină satle anume Băloșăștel pe Lucaș, unde este casa lui, și giunătate de Tortorești el-au fost vândut-o Cozma pe ace giunătate din Tortorești Sfintei mănăstirii Bistriței, unde este hramul a Sfintei Adormire a Născătoarei de Dumnezău, drept 75 galbini tătarăști; și apoi sluga noastră Cozma au întors înapoi acei de mai sus scriși bani sfintei mănăstirii Bistriței, fiindcă pi acel sat Tortorește noi l-am luat cătră hotarul al târgului nostru Petrei, toate acele de mai sus scrisă să-i fie dela noi urlicu și cu tot vinetul, și fiilor lui, nepoților, strănepoților, prestrănepoților și la tot nlamul lor cene să va alege mai aproape, nestrecat nici odenoară în veci. Iar hotarul Băloșăștilor să fie începându-să dela fântâna lui Vâlcă¹⁾, până la fântâna lui Corne, apoi de acolo părăul în sus pe amândouă părțile țarmurilor până în obârșle a heleșteului celui din sus și de acolo matca părăului în sus până la Oașa, apoi peste Oașa de-adrept în dumbravă până în mijlocul dumbrăvei, apoi de acolo să întoarce în sus, până în capătul dumbrăvei în stâlp, de acolo intru altu stâlp în dial, apoi de acolo dialul în gios, la culme gradeștei de sus,

1) Traducerea exactă în loc de Vâlcana.

apol de acolo drept până la pârâu Turbatei, apol pârâul în glos până în culme grădeștel de gios apol la culme în glos, până la fântâna lui Vâlcan. Acesta este tot hotarul acelu sat și din sus și din glos și în toate părțile pe unde din veac au stăpânit. Și spre aceasta este credința a domneli noastre de mai sus numit Noi Ștefan Voevod și a pre iubiților a fiilor domneli noastre, a lui Alexandru și a lui Petru și a lui Bogdan și credința a tuturor fiilor noștri și credința a tuturor boierilor noștri ai Moldavei ai mare și mîce.¹⁾ Și spre mai mare tăria și întăritura tuturor a celor de mai sus scrisă, am poroncit credinciosului boierului nostru D.(-lui) Tăutulul logofătul să scrie și pecete noastră să o lege de această carte a noastră :

{ Din limba sârbească pe limba moldove-
nească s'au tălmăcit de mine (*Iordachi*
Stamate Pitar) în Iași la a. 1820, Mai 19.²⁾ }

Evenimentele prea des schimbătoare și vremurile turburi din 1821 n'au putut curma repede pricinile de judecată.

Subt Ioan Sandu Sturza (1822-1828) procesul moșiei Băloșești este reluat, după cum se poate vedea și din copia—după planul mai vechi al moșilor Băloșești și vecine—făcută de „Vasile Pop(ovici) paharnic : inginer“, copie care poartă data de 1825, Mai 16, cu următoarea însemnare : Intocma după planul de mine făcut și iscălit de D-lui Vel Logofăt Costatin Catargiu fiind atunce Spatar, s'au făcut această copie de mine“. (Vezi harta Nr. 1).

La 5 Martie, 1835, sub domnia lui Mihail Sturdza, o nouă jalbă este adresată Divanului prin judecătoria de Neamț, prin care răzeșii din Băloșești se plâng că „de câțiva ani s'au sculat dumnealui aga Costachi Rosăt l casa dumisale, aga Ilie Canta și răzășii di moșla Hârtopu Mare și ni-au răpît o bucată din loc din dreaptă moșla noastră“... Jalba amintește apol despre plângerea la Divan a lui Costachi Honcul și a cumnatei acestuia, Smaragda, în anul 1815; despre dreapta hotărîre a Divanului, care hotărîre „o întărește și Domnul Scarlat Allexandru Calimah V. V. prin lumnată carte gospd. din let 1817, Noemvrie 16. Prin care carte — adaogă jalba — rânduște pe

1) În original se pomenește și numele boierilor.

2) O altă traducere a documentului acestuia este făcută de Postelnicul Petrachi Stoianovici, legalizată fiind de Secretariatul de Stat din Iași sub Nr. 1506 din 27 April, 1856, cu semnătura lui Alecu Fotinó. O copie după traducerea lui Stoianovici a fost legalizată de Judecătoria districtului Neamț și eliberată Pitarului Costachi Ponici sub Nr. 754 din 19 Februarie, 1858.

dumnealul vornic Costachi Catargiu să margă la fața locului și să hotărăscă moșla puind și pietre hotară; și după ce-au mers la fața locului cu ingineriu dinpreună și rădicând plan moșiei au pășit pîstii porunca gospod. vrînd a lăsa un colț din capătul moșiei dinspre răsărit și spre amieză noapte în stăpînirea dumnealului Agăi Roset, și văzînd părinții noștri că n'au urmat după porunca gospod., nu s'au mulțămît ca să pule pietre hotară pî unde vroia dumnealul vornicul Catargiu, după cerere dumnealul Agă Roset, iar pietrele hotară ce-au fost pusă mai dînalte cu împresurare, le-au scos, statornicînd pî părinții noștri în stăpînire precum au avut-o din vechime, pe care au stăpînit-o părinții noștri, precum și noi în nesupărare, pînă în vreme fostului domn Ioan Sturdza V. V. cînd iarăși s'au sculat pârîții de mai sus și aducînd hotărînce prin D-(lul) post. Iordachi Darie, au și pus pietri hotară pî sămîile locului împresurat de mai înainte.

Și noi ne-am arătat cu jălbi tînguitoare și la Domnul Sturza și nîci o pulere la cale nu ne-am aflat și pârîții de mai sus stăpînesc acele părți răpîte, precum li arătăm, din drept trupul moșiei noastre și acum pentru aceasta dar, cu plîngere ne rugăm Înălțîmei Voastre să te milostivești asupra noastră și să fim puși la cale dî a ni să da ace parte răpîtă în stăpînire noastră, ca un drept al nostru după hîrtiile dovezi ce le avem și va rămîne mare pomenire Înălțîmei Voastre și cu milostivire așteptăm pueria la cale.

La mila Înălțîmei Voastre, pre plecați și supuși Înălțîmei Tale:

Iordachi Honcu, Costachi Honcu (semnături originale)

1835, Marte 5

(Această jalbă am scris-o eu Lascarachi Toma).

Prin urmare, jalba dela 1835 rezumă procesele mai vechi începute cu 20 ani în urmă:

- a). Dreptatea acordată de boierii Divanului din 1815.
- b). Intărîrea acelei cărți de judecată, de către Domn, la 1817.
- c). Delegația dată spatarului Costachi Catargiu să „hotărăscă moșla” ;¹⁾
- d). Influența lui aga Roset asupra vornicului Catargiu, care trece peste porunca Domnului.

1) Insemnarea de pe harta copiată de Vasile Popovici la 1825 glăsuște: „Intocma după planul de mine făcut și iscălit de Vel logof, Costatin Catargiu, fiind atunce spatar”.

e). Impresurarea din nou a moșiei Băloșești subț Ioan Sandu Sturza.

f). Plângerea, fără folos a răzeșilor, la Domnul Ioan Sturza.

g). Harta dela 1825. (V. anexa, pl. I).

h). Plângerea către Mihai Sturza, din 1835.

La 1840 răzeșii din Băloșești s'au prezentat la Tribunalul din Iași, cu ispisocul lui Ștefan cel Mare, după cum atestă I. Bogdan¹⁾.

La 18 Mai, 1842, proprietarii din Băloșești: Iordachi Honcu, Costachi Honcu și Ianachi Honcu adresează o altă „jalogă” Isprăvniciei de Neamț, prin care se plâng că vechilul boierilor Cantulești — stăpânii moșiei Șerbești (?) „au trecut cu arăturile peste linia petrilor hotară”. Dar fiindcă „petrile hotară să află de față”, socot „că nu poate încăpe pricină de gludecată” ci numai bunavoința ispravnicului va putea „pune la cale” îndreptarea semnilor.

Isprăvnicia a delegat pe postelnicul Ioniță din Bărgăoani ca să cerceteze impresurarea moșiei răzeșilor, dar vechilul moșiei Sărbășorilor a boierilor Cantulești și „lăcuitorii” din Ungurași au refuzat să vină, neavând „poruncă” dela stăpânii. Pentru „a nu pierde vreme”, delegatul Isprăvniciei a mers cu „jăluitorii” și cu paznicii satelor Băloșești „până la platra ce desparte Sărbășorii de moșia Pângărașilor și de Băloșești despre amiază-zi puind ciuhle”, dar în partea de apus, s'a constatat că „acea stricare de linie” s'a făcut din cauza drumului care s'a mutat din an în an, așa că rămâne aceeași stăpânire de până acum a moșiei.

La 1848 traducerea lui Iordachi Stamatii, pe care am redat-o mai sus, a fost autenticată și se găsește în Arhivele Statului din București.²⁾ Așa dar, reproducerea făcută de noi ar fi o copie, deși semnătura pare să fie originală a lui Iordachi Stamatii.

Subț domnia lui Grigore Alexandru Ghica (1854-1856), în ziua de 27 Aprilie 1856, se face cunoscut „Dumisale Costachi Ponici”, din partea Secretariatului de Stat, că s'a făcut „traducția” actului ce poartă data de 7 Mai, 6983, iar pentru al doilea act din 30 Martie, 7054: „acesta fiind ștersu în mai multe locuri și rupt, nu s'au putut lămuri altă, decât că el este dela Domnul Petru V. V. întăritorul aceluși citat mai sus” și se îna-
poiază originalele.

1) Op. c.

2) Ibid.

Iscălește Director al Depart: Aleco Fotino; șef al secției: Angheliche; eliberat cu Nr. 1506 din 27 Aprilie, 1856.

Așadar, Costachi Ponci posedă la 1856 cele două ispisoaace domnești; dela Ștefan Vodă (1475) și Petru Rareș (1546) pe care voia să le aibă în traducere legalizată.

În timpul călmăcâmiei lui Teodor Balș și a lui Nicolae Vogoridi (1856-1858), se iscă un nou proces între răzeșii din Băloșești și mănăstirea Secu, proprietara Jideștilor pentru aceleași pricini de hotar.

Cum răzeșii nu au putut prezenta în fața Divanului și harta de starea locului, care să lămurească actele înfățișate, iar vechitul mănăstirii, care posedă o hartă, nu s'a prezentat, Divanul hotărăște prin „rezoluția” din 3 Decembrie, 1857, să se înapoieze actele la „Judecătoria ținutului Neamț, care, prin gheometru ținutului, să pule în lucrare rădicarea unui plan de starea țămbilor moșii Băloșeștii și Jideștii, cu arătare în el și a hotarilor pomenite în ispisocul Domnului Ștefan V. V. din 6983, Mai 7, înfățișat de răzeșii de Băloșești și acele cuprinsă în ispisoaacele din 7184, August 3, și 7187, Ghenar 14, păstrate de mon(astire).”

„Rezoluția e semnată de A. Donici, Iancu Leon, C. Negruț, C. Carp, P. Manu, E. V. Calegari (?), G. Balica.¹⁾”

În timpul acestui proces, vedem că apar și ispisoaacele din timpul lui Antonie Ruset, și Gheorghe Duca, unul dela 1676 (7184) și al doilea dela 1679 (7187), despre care am pomenit mai înainte și care erau la îndemâna mănăstirii Secu.

Odată cu înapoierea actelor la Judecătoria ținutului Neamț, Domnescul Divan înștiințează și „Comisia răzeșilor de moșlea Băloșeștii” că „în temeiul art. 371 din reglement”, au trimis Judecătoriei de Neamț actele pentru împlinirea celor arătate în „rezoluția” redată mai sus, făcând deasemenea cunoscut și răzeșilor din Băloșești ca să-și aleagă hotarnic „pe care recomandându-l Divanului de Apel, tot acum i s'au scris ca să-l sloboadă cuvînta creditivă”.

Semnează Prez. Domnescul Divan... Inreg. la Nr. 3275 din 16 Decembrie, 1857.

Sub aceeași călmăcâmie, la 29 Mai, 1858, proprietarii moșiei Băloșești împuternicesc printr'o „vechilime” ca vechili, pe Eancu Carpu și Earachi Ponci, pentru a sprijini pe lângă Divan procesul cu moșia Jideștii „a Sf. Mon. Neamțu i Săcu”.

1) Reproducerea de față e luată după o copie a „rezoluției”.

Intrucât Eanachi Ponici a fost reținut de „osăbitele interesă a mai stărul întru aceasta“, a fost „rânduit în locu-l, D-lui pitar Costachi Ponici“, care a primit „plinipotența de a se înfățișa și singur la orice loc spre susținerea drepturilor noastre și documentile moșiei noastre să păstriez! de D-(lui)“.

Semnează: Iordachi Honcu, Ianachi Ponici, Marghloala Honcu, Ioniță Honcu. (Semnături originale).

Această *procură* și autenticitatea iscăliturilor au fost legalizate de Judecătoria ținutului Neamț, la 30 Mai, 1858, înreg. fiind sub Nr. 61. „Socotința“ din 5 Iulie, 1858, a lui aga Dimitrie Gheorghiadă, lămurește hotarul Băloșeștilor din vechime și acela statornicit după judecarea acestora cu Monastirea Neamț „i Săcu“, invocând planul ridicat de „gheometru ținutului“; Scarlat Osvald, și ispisocul dela 1475 al lui Ștefan V.V.

Redăm în întregime această socotință, scrisă pe șase fețe de coală albastră, șnuruită și semnată propriu de D. Gheorghiadă:

SOCOTINȚĂ

Anul una mie opt sute cincizeci și opt, luna Iulii în cinci zile. Subt Iscălitul aga Dimitrie Gheorghiadă, însărcinatul cu creditiva Divanului de Apel, Nr. 1934 din 21 April anul curgătoriu, după cerere proprietarilor moșiei Băloșeștii ca să fie hotarnic, din partea pomeniților proprietari, la ridicarea planului moșiilor Băloșeștii răzășască și Jideștii a mon (astirii) Niamțu i Săcu, potrivit poronciil Domnescului Divan cu No. 3274, urmată către judecătoria ținutului Niamțu la 24 a trecutul luni Maiu, când au fost terminată desăvârșirea acestei lucrări de cătră dumnealui gheometru ținutului cămănariu Scarlat Osvald. Pășind la fața locului și intrunindu-mă cu hotarnicul mon. Niamț, dumnealui Sardariu Vasili Cluceru¹⁾, unde erau de față și vechiii rânduiți din partea ambilor proprietăți ce asistă la lucrare, precum dovedescu adevăriturile de desupt, jurnalul încheiet în ace zi de dumnealui gheometru, alăturat la actu, fila No. 5; s'au făcut apoi în aceea zi îndeplinirile cerute de țitatul jurnal, după care la 25 a arătatul luni, în ființa ambilor părți, s'au regularisit prin jurnalul fila 12, ca în aplicația celor cuprinsă în officia Domnescului Divan Nr. 3274 pomenită mai sus, D-lui gheometru să pule în lucrare rădicarea unui plan de stăria ambelor moși Băloșeștii și Jideștii i Roscloril, cu arătare în el și a hotarălor pomenite în ispisocul

1) Vasile Clucerul a fost însărcinat și el cu creditiva aceluiași Divan, Nr. 2261 „conf. regularisirii făcută prin jurnalul închiet la 3 Iulie“.

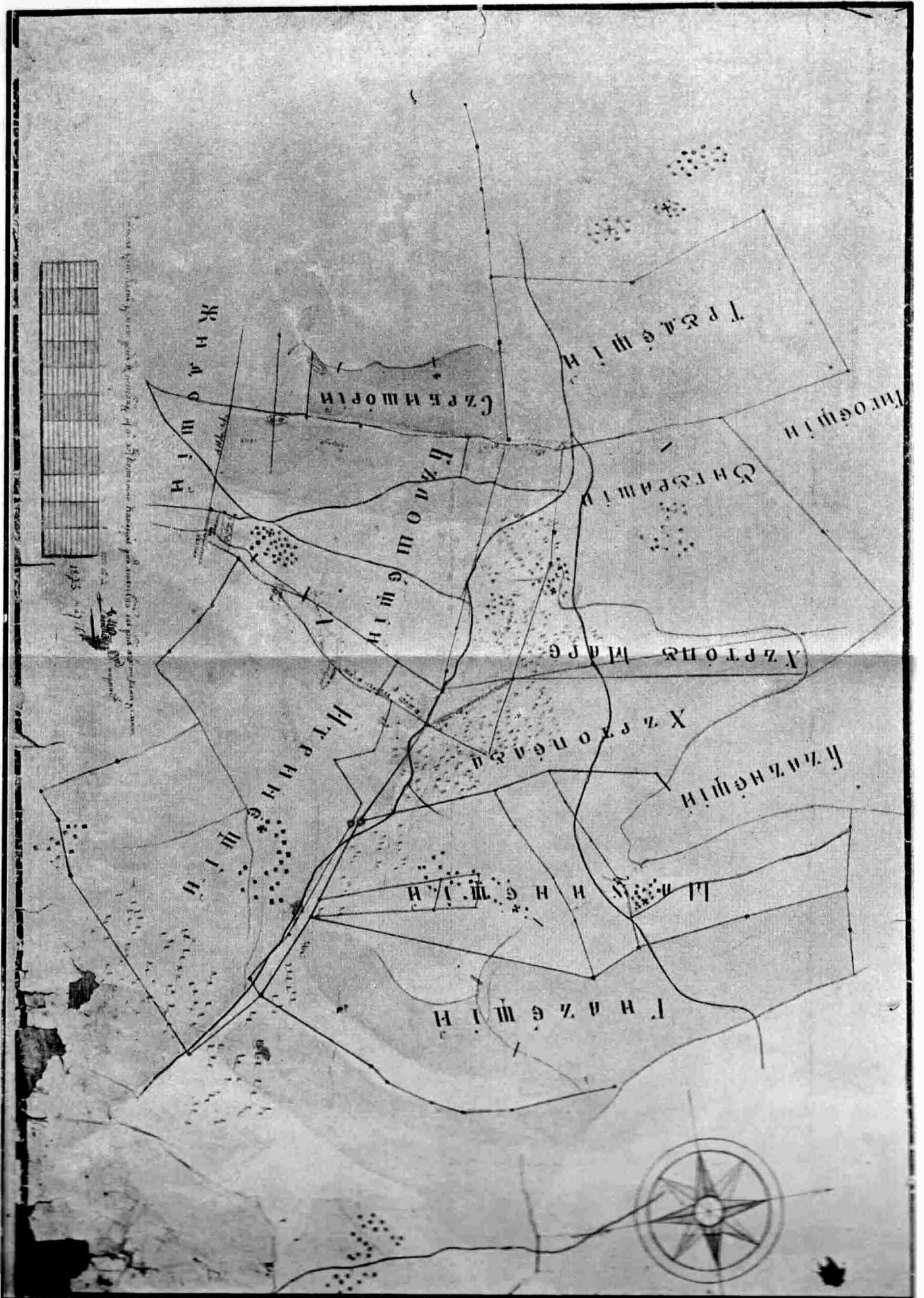
D-lui Ștefan V. V. din anii 6983, Malu 7, ce să păstrlază de răzeși și cela cuprins în ispisoacele din 7184, August 7 și 7187, Ghenar 14, ce să păstrlază de Sf-ta mon. I cu arătarea și a loculul de pricină pentru a cărla aprobarie pe fața a pământului, comisa să să întrunească la 2 a curgătoarei lunf, potrivit aceștel regularisiri. D-lul gheometrul puind în lucrare ridicarea pomenitului plan, la termenul de 2 Iuli curgătorlu, ne-am întrunit iarăși la fața loculul cu D-lul hotarnicul mon. D-lul gheometrul ținutului și vechilii însărcinat din partia ambilor propletăți cu vechilimelele, după care s'au alăturat copii la act, filele 14 și 16, precum dovedește jurnalul ce-am încheet în aceeași zi, aflat în act la fila 18; și înfătoșându-să de către D-lul gheometrul planurile cu No. două ce-au ridicat, arătătoare atât moșilor: Jideștii și Roșiclori a mon. Niamțu cât și a moșiei Băloșeștii, precum și de către D-lor vechilii, documentele arătate în opisăle dela filele 21 și 25.

Am pășit pe fața pământului și după aprobaria ce-am făcut arătător planuri în ființa vechilului mon. I a vechililor proprietarilor de Băloșești cu documentele înfătoșate de vechil și cuprinsă în Oficiu Diivanului Domnescu No. 3274 din 16 Decembrie 1857, aflat în actul procesului fila 196 și cu descoperirea sămnilor hotară pe fața pământului aratat în aceleași documente, văzând că ele sânt întocmai cu acele arătate în planurile ambilor propletăți, s'au însămnat pe amândoă planurile cu litere și nomerație roșie, adică literele s'au însămnat după stăpânirea de astăzi a mon. și osăbite sămne, iară nomerațiile după documentele proprietarilor de Băloșeștii și apoi s'au adevărit și planurile de către amândoi hotarnicii, după care s'au regolat șederia socotințelor precum dovedește jurnalul ce-am încheet la 4 a curgătoarei, fila 26 a actei lucrărilor Comisăi; după ce s'au desăvârșit aprobaria planurilor, debaterisând amândoi hotarnicii înpregiuririle atât după poziția sămnelor hotară ci stau pe fața pământului, cât și a sămnelor arătate în documentele ambilor propletăți văzute pe planuri, spre a să închee desăvârșita lucrare prin daria socotințelor, conform însărcinării Diivanului, ne-am desbinat în socotință și au rămas a ne li da în osăbi, precum face dovadă jurnalul din actu, fila 28. Așadar, fiindcă după rostirea ispisocului Domnului Ștefan V. V. din anii 6983, Malu 7, ci este fundamentul și neștrămutat document a propletății Băloșeștilor și după sămnile di hotară di pl fața pământului, iscălitul s'au convins că sămnele di hotară înconglurătoare moșiei Băloșeștii sânt aceste

— „începându-să dela Vântâna (sic) lui Valcan însămnată pe planuri cu No. 1 și litera I, până la fântâna lui Cornea însămnată pe planuri cu No. 2; de acolo pârăul în sus pe amândouă părțile țarmurilor până în obârșla heleșteului celui din sus, însămnatu pe planuri cu No. 3 și de acolo matca pârăului în sus până la Oușa însămnată pe planuri cu No. 4; apoi peste Oușa, deci drept în dumbravă însămnată pe planuri cu No. 5; până la mijlocul dumbrăvii însămnată pe planuri cu No. 6, apoi de acolo să întoarce în sus până în marginea dumbrăvei în stâlp însemnat în planuri cu No. 7; de acolo întru alt stâlp în dial însămnat pe planuri cu No. 8, apoi de acolo dialul în gîos la culmia gradîștei de sus, însămnată pe planuri cu No. 9; apoi de acolo drept până la pârăul Turbatei însămnat pe planuri cu No. 10; apoi pârăul în gîos, până în culmia gredîștei de gîos, însemnată pe planuri cu No. 11, apoi la culme în gîos, însemnată pe planuri No. 12, până la fântâna lui Vâlcan aratăată pe planuri la No. 1 și litera I de unde s'au început întăitul sămn de hotar”.

„Bine înțelegându-să că despărțirea moșilor Jideștii și Roșiclorii despre Băloșești, astăzi urmează prin sămnile precum pe pietri este arătat: din valea Turbatei dila literele A. B. C. D. E. F. G. H și pâră la litera I care este sămn firesc și nestrămotat, fântâna Valcana aratăată atât prin documentul Domnului Ștefan V. V. D. din 6983, Maiu 7, cât și de mai mulți răzăși, necontestată și de însuși hotarnicul mon. cum face dovadă adiverțirea sa pe planurile acum ridicate, fiindcă nici cum nu s'au putut departa de a nu cunoaște adivaratul firescu și nestrămutatul sămn al fântăniș, în locul unde se găsește și s'au găsit din veacuri, duple cum însemnat pe planuri cu No. 1 și litera I, pentrucă chiarăși din documenturile mon. s'au descoperit și s'au dovedit a fi acolo fântâna, precum lineia dreaptă și sămnile pletrii a mon. despărțitoare moșii Jideștii de Băloșești câștigate și glăsuite prin zisele ispișoace a mon; astăzi aflate în locul lor și descoperite pe fața pământului, merg line dreaptă dela litera F. G. H și I, care răspund drept în fântâna Vâlcană, însămnată pe planuri cu No. 1 și litera I; de unde apoi merge culmia predial, însămnată pe planuri cu litera K, până în hotarul ltrineștilor aratăată pe planul la litera L; iară fântâna aratăată de vechilul mon. monahul Chesarie Iorga însămnată pe planuri cu litera M, nici că s'au putut lua încrediri ca vreodată acolo să fi fost fântână sau să fi avut vreo numire fiind un isvor mort și dovedit că în vreme de

Мапа 1 Маџа Бајареџи, (1825).

plol să arată câte puțină apă din scursurile ce de prin văgăunile di pi deal respund în acel loc, și mai cu osăbire s'au luat di temelu că chiar deasupra zisei fântâni, arătată de vechilul mon., stă și hotarul Itrineștilor arătat pe planuri cu litera L, de unde nici cum mai are loc de a înainta culmia predial până în hotarul Itrineștilor, cuvinte cuprinsă chiar în ispisoacele mon. cu care astăzi stăpânește și disparte moșia sa Jideștii și Rosiciorii de Băloșești și care ispisoaace, mon (astirea) le are câștigate în lipsa ispisocului D-lui Ștefan Volevod din 6983, Mai 7, păstrat de proprietarii de Băloșești, despre care ispisoc să pomenește în ispisocul mon. dila D-l Antonie Roset V. V. din anul 7184, August 7; că ispisocul proprietarilor di Băloșești este arătat în sămni, după cum acum s'au și descoperit sămniile cuprinsă în acel ispisoc a proprietarilor de Băloșești, arătate toate în urmă în această socotință.

Drept acela, pe temelul fundamentalului document ce păstriază proprietarii de Băloșești dela Domnul Ștefan V. V. din anul 6983, Mai 7, și acel al Domnului Antonii Roset V. V. D. din 7184, August 7, ci să păstriază de mon., care cunoaște di timelie documentul proprietarilor de Băloșești și a desvălririlor descrisă mai sus, sub scrisul închei a sa socotință cu proprietarii de Băloșești să-ș aibă întinderia stăpânirii moșilor pe fața pământului, hotar despărțitoriu moșilor di Jidești și Rosiciorii întocmai după ispisocul Domnului Ștefan V. V. adică din pârăul Turbata, însămnat pe planuri cu No. 11 până în culmia gradiștii de glos, însămnată pe planuri cu No. 12 și de acole pe culmia gradiștei în glos drept la fântâna numită a lui Valcan, însămnată pe planuri cu No. 1 și litra I, semn firesc și nestrămutat descoperit la fața locului și cunoscut de nestrămutat de însuși hotarnicul mon, după cum face dovadă însuși adevărta sa pe planul și chiar ispisocul mon. precum sus s'au arătat.

Așadar, aceasta să va încredința dumisale gheometrului, ca împreună cu toată acta lucrărilor comisăi și socotința dumisale hotarnicului mon., să o supue locului cuvenit, iară dumilorsale proprietarilor de Băloșești li se va da o întocmai copie.

D. Gheorghladi (Semnătură în original)

După cum se vede din această Socotință, răzeșii din Băloșești se bazeau pe ispisocul din 1475 al lui Ștefan cel Mare, iar mănăstirile Neamț și Secu se bazeau pe ispisoacele lui Antonie Ruset și Gheorghe Duca din 1676 și 1679.

S'au ridicat în anul 1858 de către căminarul Scarlat Osvath două planuri, unul pentru moșile Jideștii și Rosiciorii ale mănăstirii Neamț și unul al moșiei Băloșești. Pe aceste planuri s'au însemnat hotarele cu litere roșii pentru moșile mănăstirii și cu cifre—„nomenații”— roșii pentru moșia Băloșești. S'au „adeverit” apoi amândouă planurile de către cei doi hotarnici, D-trie Gheorghiadă și V-le Clucerul; însă la încheierea ultimă a „socotințelor”, cei doi hotarnici s'au „desbinat”, urmând ca fiecare să-și încheie o „socotință”¹⁾ aparte, așa cum am redat mai sus încheierea făcută de Dim. Ghiorghiadă pentru moșia Băloșești, ținându-se credincios de documentul lui Ștefan cel Mare dela 1475 și respingând mărturia vechilului mănăstirii, anume Chesarie Iorga, care arăta în alt loc fântâna lui Vâlcan, unde nu era decât un „izvor mort”.

Aceeași socotință adaugă, apoi, că monastirea și-a câștigat aceste hotară bazată pe Ispisocacele sale dela 1676 și 1679, în lipsa Ispisocului dela Ștefan cel Mare, care document e pomenit de fapt de acela al lui Antonie Ruset și-l recunoaște „de temel”.

Prin această rezoluție se propune câștig de cauză pentru răzeșii din Băloșești. (V. harta anexată, pl. II).

Planul dela 1858 poartă semnăturile hotarnicului aga D. Ghiorghiadă și a Sard(arului) V(asile) Clucerul—hotarnic—; apoi legenda hărții și următoarea însemnare: „Planul de față s'au măsurat de cătră sub scrisul Gheometru ținutului Niamțu, întocmai cu stare loculul potrivit jurnalului închiet din 25 Mai, în unire cu comisia dela față loculul. Se adeverești. 1858, Iulii în 2 zile.

Căminar Scărlat Osvath.

O hotarnică din 1862 statornicește și „hatul” moșiei Hârtop al boierului Avedic Gollav din spre Băloșești, după un plan anume ridicat, măsurându-se hotarul cu stânjenu și însemnându-se la față loculul cu pietre de hotar. Această hotarnică încheiată atunci de Judecătoria „districtului” Neamț, nu a mulțămît însă pe răzeșii din Băloșești, așa după cum relese dintr'o însemnare pusă pe copla hotarniceii, care răzeși își rezervă dreptul de a și-l căuta oricând.

Toate pricinile de judecată ale răzeșilor din Băloșești, rediate în cercetarea de față, s'au găsit în hrisoavele moșiei Băloșești (copii, traduceri, originale și hărți) aflate în păstrarea

1) Chibzuință, părere.

d-lui T. V. Ungureanu, Institutul penslonar din Piatra Neamț, care cu bunăvoință mi le-a pus la dispoziție.

Nefiind prea vechi, aceste acte nu prezintă altă importanță decât mersul judecării pentru moșla răzeșilor din Băloșești; mărturia vechilor ispisoaice domnești dela Ștefan cel Mare, Petru Rareș, Antonie Ruset și Gheorghe Duca; semnăturile originale ale mădulărilor Divanului Domnesc din 1815; semnături originale ale răzeșilor Honculești; diferite traduceri ale ispisocului lui Ștefan cel Mare; hărțile originale și determinarea hotarelor moșlei Băloșești.

Cele câteva particularități lingvistice sunt caracteristice primei jumătăți a secolului al XIX-lea, din care cităm și unele urme mai vechi;

Anerisască = anuleze

faște = este

lăcutori = locuitori

vechillme = procură

debaterisând = desbătând

predeal = pe deal

pără = până, (întâlnit o singură dată).

Victor Țăranu

Străvechiul trecut al ținutului Neamț în lumina arheologiei preistorice.

Nu întrebuițăm termenul „ținut” în înțelesul dat azi prin noua lege de organizare administrativă a țării, ci îl întrebuițăm în înțelesul lui cel vechi: ținutul Neamțului, ținutul Bacăului, ținutul Sucevei . . . Cu alte cuvinte, ținut = județ.

Județul Neamț este pomenit cu acest nume, în istoria țării, de abia de o mie de ani. Cronica rusească a lui *Nestor* este cea dintâi care pomeneste de aceste locuri. Vin, apoi, documentele cele mai vechi, de după întemeierea țării Moldovei, care amintesc mult mai des ținutul Neamțului și așezările lui. Iar documentul lui *Alexandru cel Bun*, din anul 1428, pomeneste aproape 50 de așezări de sate și biserici, pe care Volevodul le face danie ctitoriei sale — mănăstirea Bistrița. Aproape 50 de așezări, dăruite unei singure mănăstiri, care nici măcar nu era cea mai veche din ținut, și numai la 60 de ani dela întemeierea țării Moldovei, ne face să ne gândim că acea „întemeiere” nu va fi fost, de fapt, decât o stăpânire nouă peste o veche așezare de populație băștinașă, care își ducea viața ei, neștiută de nimeni, în codrii „merei” și seculari depe malurile ascunse ale Bistriței cea repede și limpede.

Desigur, o mie de ani de istorie e mult și suntem fericiți că ni s'au putut păstra documentele acelor vremi așa de puțin cunoscute. Dar viața omenească, în ținutul Neamțului, nu începe cu documentele scrise — care și așa vorbesc destul de puțin de ea, ci e mult mai veche.

Cu o altă mie de ani înainte, ne spune legenda că s'ar fi petrecut pe aceste meleaguri drama Dochiei — fiica regelui Decebal, al vitejilor Daci și Geți—care și-ar fi pus capăt zilelor ei tinere pe vârful Ceahlăului, muntele sfânt al vechilor locuitori. Iar dacă Dochia Ceahlăului ar fi fost mai mult decât fiica regelui dac, dacă ar fi un *monument megalitic*, închinat zeităților străvechi ale populației din aceste părți — cum ne documentează istoricul Neculai Densușianu, în monumentala sa operă „Dacia Preistorică”—cu atât mai bine pentru dovedirea vechimii acelor timpuri necunoscute.

Și, totuși, viața aceasta multimilenară nu începe nici de aici — din legendele luminilor păgâne. Ea e mult mai veche. Însă urmele ei nu mai sunt deasupra, pe pământ, în legende

sau în documente, ci înlăuntrul — în pământ, în sfărmăturile unei vieți din care n'au mai rămas decât urmele materiale ale civilizației ei.

PETRODAVA LUI GHEORGHE ASACHI

Nu știm deloc cine vor fi fost cei dintâi arheologi care vor fi cutreerat munții și dealurile acestui ținut, căutând motivele și stațiunile preistorice. Fără îndoială că aceștia au existat, încă din cele mai vechi timpuri, însă nu ca specialiști și ca oameni de știință, ci ca scormonitori și căutători de comori, cum mai sunt încă și azi mulți. Un lucru e însă aproape sigur. Nu se poate ca unele schituri și mănăstiri ale Neamțului să nu fie zldite pe locurile vechilor așezări preistorice, care sunt așa de multe în acest județ. Dar mai cu seamă vestita *Cetate a Neamțului* și alte „cetățui” sunt, desigur, așezate astfel.

Veacul trecut aduce însă județul Neamț un adevărat cercetător — un om de știință, pălmaș în aflarea trecutului străvechiu al țării Moldovei. Acesta e marele cărturar și animator al culturii românești, scriitorul, inginerul și dascălul *Gh. Asachi*. Desigur, vremurile noastre vor veni să arate lumii toată munca nemăsurată a acestui uriaș deschizător de drumuri, în toate domeniile de activitate ale vieții românești — deschizător care azi nu e încă îndeajuns de cunoscut în toată varietatea muncii sale.

Gh. Asachi a fost cel dintâlu cercetător care și-a dat seama de valoarea preistorică a ținutului Neamț. El este, deci, un premergător al săpăturilor sistematice, care s'au început în zilele noastre, cu atât de frumoasele rezultate pe care le vom arăta aici.

Iată ce scrie Gh. Asachi în „Calendarul” său de acum aproape o sută de ani și în graiul său plin de arhaisme :

„Geografia veche și descoperirile Arheologiei mărturisesc că Petrodava, vechea cetate a Dacilor, era în Dacia Alpestră (muntenoasă) în Moldova, din gios de Târgul Petrei și anume pe locul numit Cetățue, ce astăzi este proprietatea D. Post. Gh. Asachi. Ist loc, ce mai înainte informa o insulă, cunghurată de două ramuri a Bistriței, este supradomnit de o nălțime stâncoasă și ripoasă, numită Bolovoae, ce până la poalile muntelui Cornegura se întinde ca un podiș de câteva fâcl. Aice se găsesc fărâșături de cărămizi vechi și oare-care semne ce vederează că ar fi fost în vechime vre o zldire. Numele ce poartă locul prepune un templu păgân. Pentru că cuvântul Bolovoae

se trage dela bolovan sau Balvan a Dacilor, ce însemnează un Zeu, Idol și în limba Slavă l cea Mageară are tot asemenea înțelegere, încât Bolovoae ar însemna un idol femeescu, sau Dzină, unde se vede că ar fi fost templul și închinarea ei. Astă părere cu atât mai mult este întemeată, că mai în gios de aici, pe Bistriță, și anume la satul Săvineștii, preste malurile îngrecate cu sare, se înalță un alt podiș, mult mai întins spre Iapa, care loc poartă nume de Dzinga (Boghina), și de asemenea este presurat de cărămizi mari și foarte vârtoase, văditoare de vechime“.

Mai departe Asachi descrie amănunțit „Peatra Idollor“ — asemănătoare unei pietre druidice — din coasta Bolovoalei, în care el vede o figură de om. Aceasta nu este „. . . glucăria naturii; ce—au săpată de mână de sculptor, au că este petrificațiile de om, tămplată în vre-o revoluție fizică a pământului, precum se văd în pietre nenumărate petrificații de fosile de pești, de frunze și altele. . .“

Înadinș am subliniat, mai sus, celecâteva rânduri în care Asachi vorbește despre stația preistorică de peste vale de Săvinești, dela Iapa, căci de aici vor pleca săpăturile sistematice și științifice din zilele noastre, despre care va fi vorba mai la vale, când ne vom ocupa de străvechea cetate preistorică Horodiștea.

ALTE DESCOPERIRI VECHI

Cu ocazia săpăturilor făcute prin 1900 — 1904, pentru construirea parcului depe dealul Cozlei, care mărginește orașul Platra spre Nord, cazmalele lucrătorilor au descoperit la o adâncime numai de câțiva metri, mari cantități de cloburi de oale, oase de oameni și animale, diferite unelte de gospodărie și lucruri de găteală feminină.

Domnul profesor Neculai Iorga, văzând aceste locuri, cum și așezarea terenului, a scris în cartea sa „Sate și Mănăstiri din România“ următoarele rânduri cu privire la cele descoperite pe muntele Cozla: „Vechi neamuri necunoscute luaseră în mâinile lor această culme și clădiră pe coastă o mare cetate de bolovan, așezați în rânduri, fără ciment; aici s'au găsit frânturi de oale roșii și vinete, foarte tari, fără podoabe, oase de flare, frânturi de ciocane de platră. Poate că Cetatea de piatră, vechiul nume al Pietrei de astăzi, vine dela această clădire barbară de lespezi abia sfărâmate“.

Ceva mai târziu, prin 1907, locotenentul farmacist Gh. P.

Grințescu — azi merituos general — într'un mic studiu, intitulat „O nouă stație preistorică pe muntele Cozla în județul Neamț” făcea o documentată analiză a obiectelor găsite cu ocazia săpăturilor din 1904. S'au găsit atunci vase cu ornament în formă de funle — șnur, sau rozete și râuri, mărgelile, mânere de corn de cerb, ace, urme de pereți și vetre etc... Asemenea urme preistorice, afirmă autorul, s'au găsit și *Peste Vale*, la Petrodava lui Gh. Asachi.

În concluzie se afirmă că stația preistorică de pe Cozla ar data din vremea de trecere de la epoca paleolitică — a petrilor cloplite vechi, la cea neolitică — a petrilor lustruite. Se atestă, deci, și la noi în țară o epocă de trecere către bogatele straturi de frumoasă ceramică pictată stil Cucuteni, civilizație ce a fost îndeajuns de studiată de cercetătorii români și mai ales de cei străini, care au dus în lume celebritatea ei.

ARHEOLOGIA ZILELOR NOASTRE

Dela cercetările întreprinse în 1907 de generalul farmacist de azi, Gh. P. Grințescu, au trecut 30 ani, fără ca județul Neamț să mai atragă vreun specialist către bogatele lui comori preistorice. Și nu putem arăta aici, îndeajuns, marea noastră părere de rău, că marele *Vasile Pârvan* — părintele arheologiei științifice românești — n'a împlântat măcar o singură cazma în măruntaele pământului acestui frumos și blagoslovit ținut, cu o atât de bogată și veche viață, spre a-i deslega, cu marea lui putere de creație, trecutul nebulos.

Se vede însă că viața aceasta, de sub pământ, are o misterioasă putere care o atrage necontenit către lumina soarelui, île și după milenii de stăpânire a întunerecului rece. Căci, de câțiva ani încoace, mereu ne-a tot dat semne, celor de pe pământ: ici un cazan de aramă cu „șnurband”, colo un cloacan de platră, dincolo un silex, mai încolo cloburi de oale frumos colorate. Toate acestea au fost deajuns pentru ca să atragă atenția câtorva intelectuali din partea locului și să-i pasioneze pentru arheologia preistorică.

Dintre aceștia trebuiesc pomeniți mai ales doi: părintele *C. Matasă* — președintele Casei Naționale și a Oficiului de turism, și institutorul *Mihai Cojocaru* de la Dobreni. Acesta din urmă scria în 1934, în „Anuarul” liceului de băieți din Piatra, un articol intitulat „*Perspectivile arheologiei preistorice în județul Neamț*”, în care făcea un prim inventar al stațiilor pre-

istorice depe dreapta și stânga Bistriței, găsind mai mult de zece asemenea locuri.

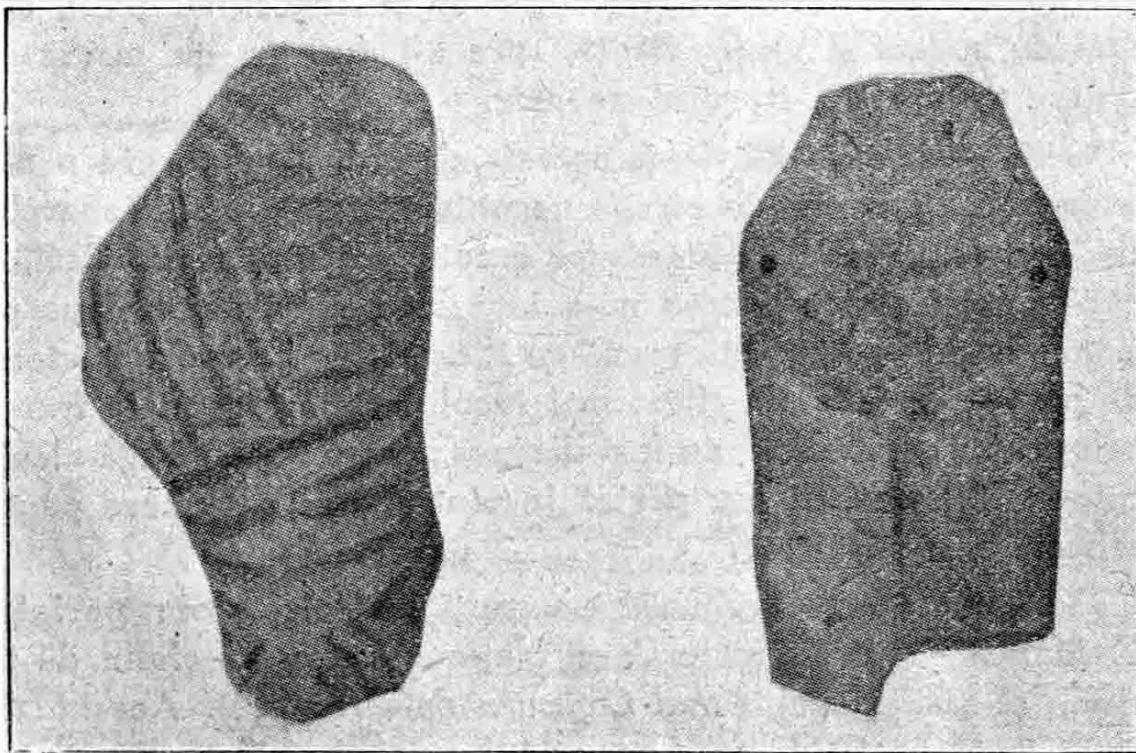
Părintele C. Matasă, însă, mai tenace în această direcție, adună fonduri din donații particulare și subvenții dela autorități și începe o campanie de săpături sistematice, sub conducerea câtorva profesori specialiști: d. *Radu Vulpe*, d-na *Ecaterina Vulpe* și d. *Vi. Dumitrescu*.

Rezultatele acestor săpături s'au depozitat — o parte în muzeul Casei Naționale și o altă parte în Muzeul național de antichități din București. În urma studiilor amănunțite ce le-a făcut, pe materialul desgropat, mai ales din două stații mai bogate — Horodiștea și Isvoare, d. *Radu Vulpe* a publicat două documentate dări de seamă în „Anuarele” liceului din Platra, pe anii 1934/35 și 1935/36.

HORODIȘTEA — CETATEA DE ACUM 4000 ANI

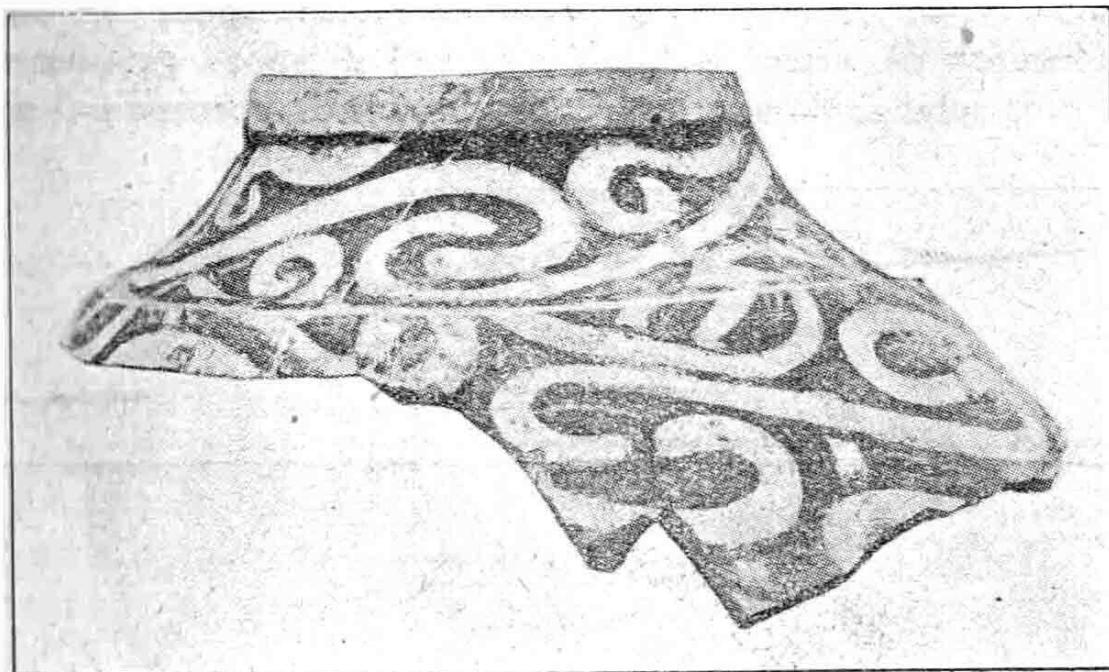
La câteva mii de metri de Roznov, pe botul unui deal ce-și topește malul în apa Bistriței, la gura pârăului Calu — de unde se începe vestitul *Câmp al lui Dragoș*, ce se întinde până lângă Bacău, se află așezarea preistorică despre care ne vorbește Asachi mai sus, cunoscută azi sub denumirea *Horodiștea*.

Așezarea aceasta are o minunată poziție strategică și a fost, desigur, după cum o arată și numele ei slav, o puternică

Horodiștea. Idoli eneolitici

cetate, care domina Valea Bistriței în sus și în jos — până sub Ceahlău și până la Buhuși — și spre răsărit, spre Valea Cracăului — cât vezi cu ochii, până dincolo de Movița Iucașului.
Ce viață va fi fost pe locurile acestea, în cetatea de care

Horodiștea. Partea superioară a unui vas eneolitic — pictat.
Fond roșu, spirale albe, cu margini negre.

ne ocupăm, ne putem face o idee din cloburile de vase pictate în una, două și trei culori — alb, roșu, negru, din obiectele de os, de platră și de metal, din săgețile și idoli — toate obiecte

Horodiștea. Vas trichrom
— eneolitic.
Fond negru, decor roșu
și alb.

ale unei civilizații de acum aproape patru mii de ani — scoase la iveală de către profesorul Radu Vulpe, cu ocazia săpăturilor din 1935.

Urmele de viață omenească dela Horodiște aparțin însă la două epoci suprapuse și bine distincte: epoca eneolitică (aeneus = de aramă și lithos = piatră) și epoca geto-romană.

Stratul dințâlu se află la o adâncime de aproape trei metri

*Horodiștea. Suport de vas
eneolitic — pictat.
Fond alb, spirale negre,
cu o linie roșie la mijloc.
(Muzeul regional
Piatra-Neamț)*

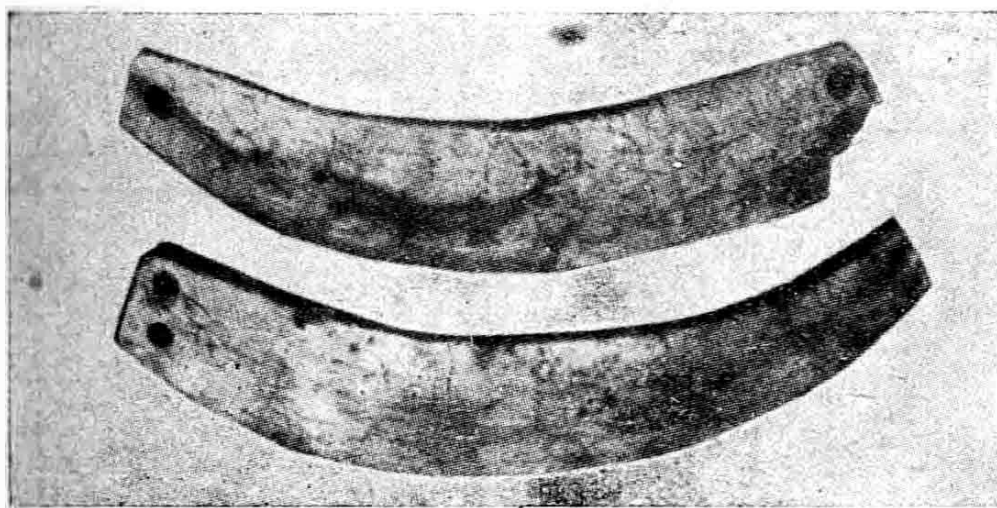
și conține rămășițele unei lumi vechi, cu două mii de ani înainte de Hristos — viață cunoscută în țară și în întreg Orientul european sub numele de stil Cucuteni A și B. Cloburile de oale găsite aici au însă o împodobire mult mai vie și un desen foarte mișcătos, executat în meandre și spirale — ceea ce dovedește, în afară de utilitate, și oarecare superioară preocupare artistică. De asemenea idolii — femenini, găsiți aici, au podoabe încrustate pe trup, cu gust artistic deosebit.

Peste vleața aceasta, cu multe nevoi și tralu greu, dar cu aspirații de cultură artistică, se va fi năpustit vreo mare nenorocire, căci totul e acoperit sub dărămături, cenușă și lut ars. Poate neamuri barbare — Sciții și Tracii — vor fi distrus vechile așezări, trecându-le prin foc și săgeți de bronz. Și vleața s'a stins pe acest loc, pentru aproape două milenii, pentru ca să reapară ca o repopulare, în epoca geto-romană, suprapusă peste cea veche și numai la o adâncime de aproape un metru.

Civilizația din epoca aceasta mai nouă este ilustrată prin oale de calitate superioară, lucrate la roată, ori oale primitive, arme de fier, cercei, inele și un vas de bronz cu desemn în „șnurband” — caracteristic civilizației scițice. Din obiectele găsite aici se deduce că stăpânirea romană a fost destul de slabă — ceea ce înseamnă că Geții și Dacii își duceau în vole vleața lor străbună. Se vede însă că nici repopularea aceasta a Horodiștei n'a durat prea mult, căci stația a fost din nou părăsită, probabil la începutul năvălirilor barbare.

ISVOARELE — STAȚIA CU RENUME EUROPEAN

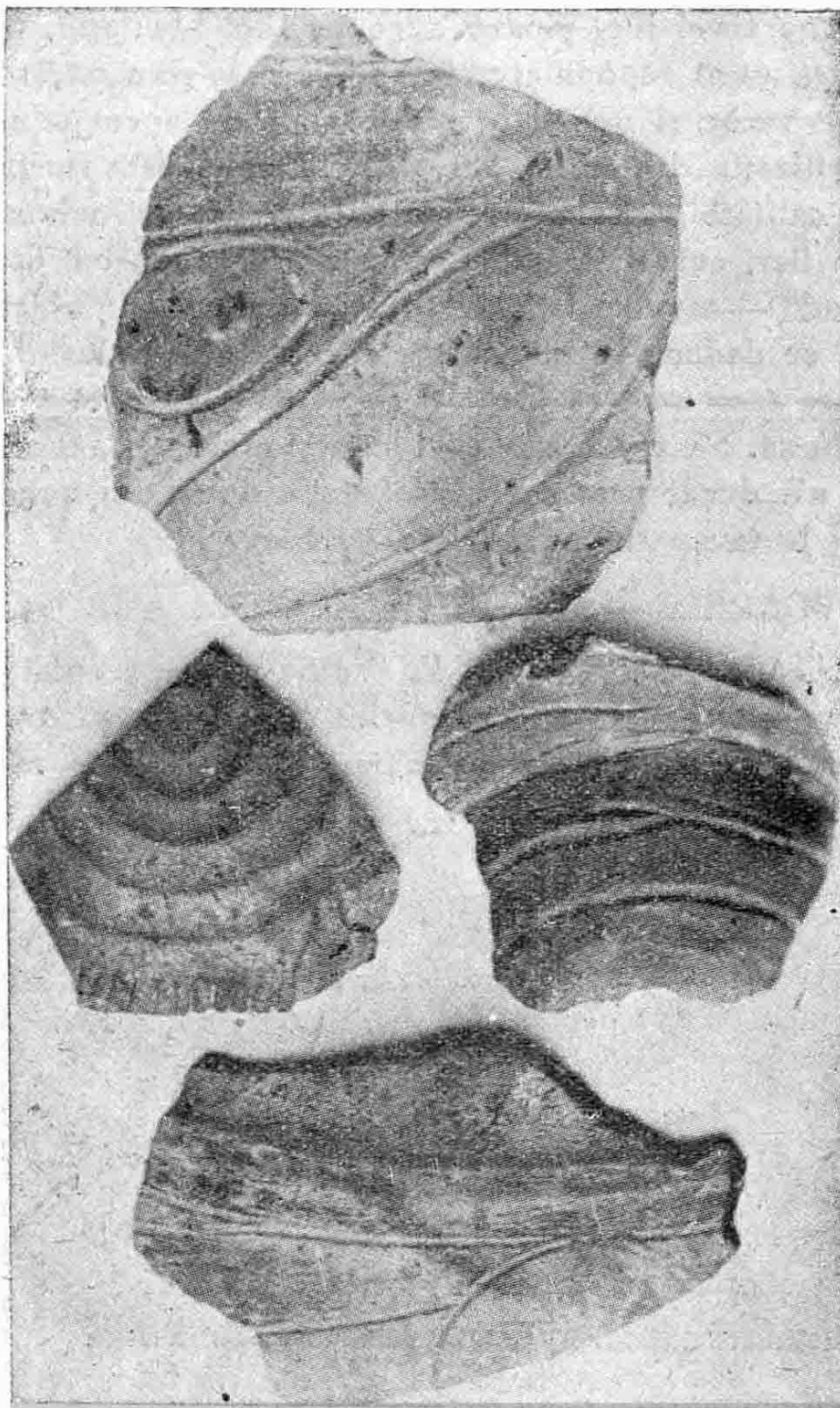
Hârlețele d-nel și d-lui R. Vulpe s'au îndreptat în 1936 spre Isvoare — o așezare preistorică lipsită de apărare, situată lângă satul de azi cu aceleași nume, aproape de gura Cracăului, peste vale de Horodiștea.

Isvoare I. Obiecte de podoabă făcute din colți de mistreț. Epoca eneolitică precucuteniană. Muzeul Casei Naționale din Piatra-Neamț.

Descoperirile de aici au avut o însemnătate deosebită, căci au adus o lumină nouă în arheologia preistorică a țării, dând un răspuns întrebării — dacă pământul nostru a fost ori nu locuit, în timpul dintre epoca pietrii și cea a ceramicii pictate în stilul Cucutenilor și al Horodiștei.

In adevăr, săpăturile au scos la iveală, aici la Izvoare, trei straturi suprapuse, care păstrează, între păturile de pământ, ca între folle unei cărți, urmele a trei rânduri de viață omească, deosebită ca civilizație.

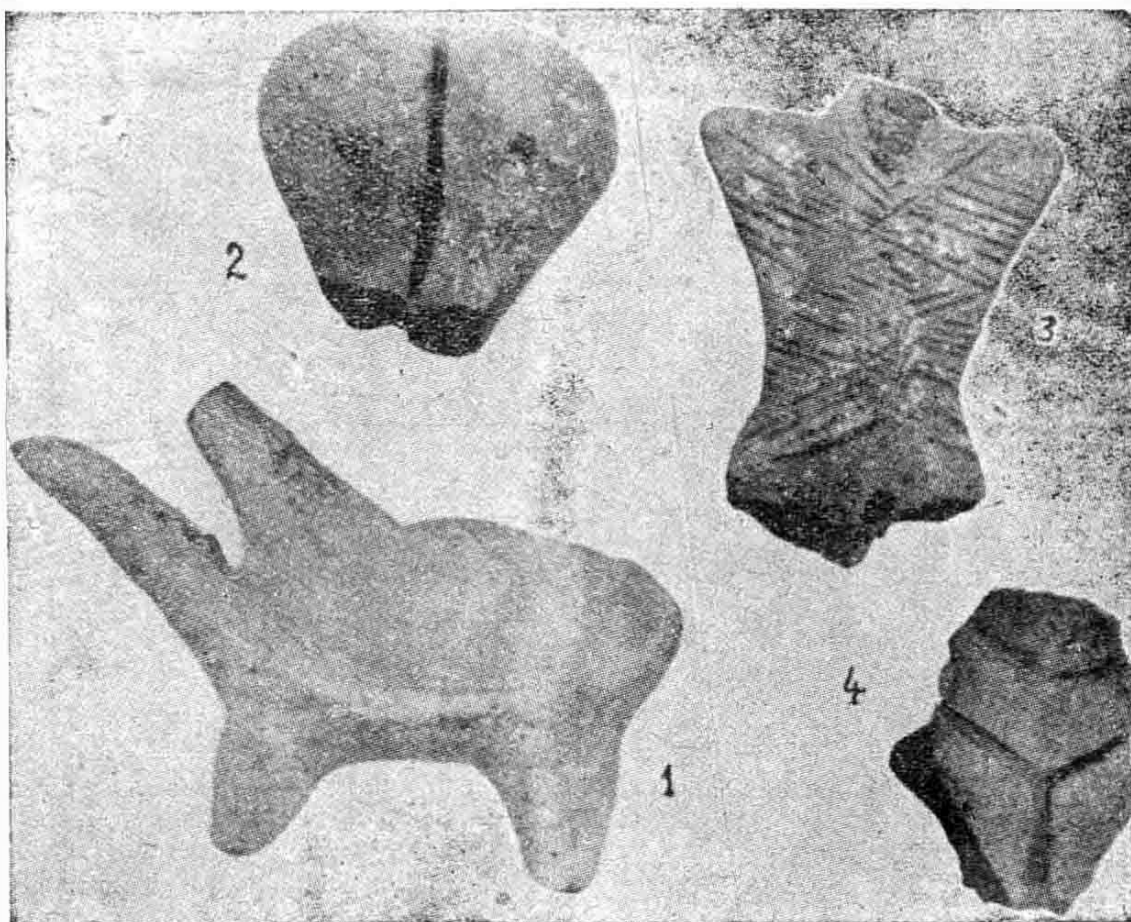
Izvoare I. Ceramică împodobită cu incizii și caneluri, de cea mai veche epocă eneolitică precucuteniană. Muzeul Casei Naționale din Piatra-N.

La mai puțin de un metru adâncime e stratul geto-dac-roman, cu obiectele caracteristice timpului; la aproape doi metri adâncime e stratul eneolitic, cu câteva obiecte de bronz și cu aceeași ceramică polichromă, în stilul Cucutenilor de acum

Izvoare II. Vas mare pictat în trei culori: alb, roșu și negru, pe fond cărămiziu. Stil Cucuteni A. Păstrat în Muzeul Casei Naționale din Piatra-Neamț.

aproape patru mii de ani — ilustrată aici prin acest frumos vas de cult cu picior, împodobit cu spirale albe, tivite cu negru, pe fond de hașuri roșii; iar la aproape un metru sub acest strat învelit în cenușă și dărămături, s'a descoperit stratul celei de a treia epoci preistorice, mai veche ca patru mii de ani, caracterizată printr'o olărie monocronă, tare și lustruită, împodobită cu incizii făcute prin apăsare cu o rotifă zimțată. În această pătură de civilizație preistorică, în afară de obiecte de os și de piatră lustruită, cele de bronz sunt foarte rare —

Izvoare II. Fragmente de figurine de lut eneolitice (1, scaun; 2-4, corpuri omenești). Stil Cucuteni A. Muzeul Casei Naționale Piatra-Neamț.

ceea ce înseamnă că aparține timpurilor mai vechi și anume celor dintre epoca pietrei și cea eneolitică — a metalului mai vechiu, bronzul.

Civilizația aceasta din a treia pătură ne-a dus renumele la congresul dela Oslo, unde d-l profesor Radu Vulpe a vorbit despre importanța descoperire care aduce în sfârșit deslegarea unei lacune în mersul evolutiv al vieții preistorice din acest răsărit al Europei.

Dar cine ar putea să ne vorbească despre sbuciumata vleață care s'a stins de trei ori pe pământul dela Izvoare! Sa-

tul de azi, din imediata apropiere a stației celei vechi, este al patrulea brâu de vleață. Cât va dura și aceasta!

MUZEUL REGIONAL DE ARHEOLOGIE

În desele sale peregrinări prin județ, părintele C. Matasă a descoperit un număr de peste 60 de stații preistorice, dintre care vreo 20 sunt eneolitice, vreo 6 din epoca bronzului, vreo 30 geto-romane, vreo 8 medievale, etc. . .

Dat fiind mulțimea materialului adunat din aceste locuri, cum și bogata recoltă dela Horodiștea și Isvoare — și dela Dobreni și Traian, unde a săpat d. docent universitar Vladimir Dumitrescu, un muzeu regional trebuia neapărat să ia ființă.

De altfel preocupări pentru un muzeu regional au mai fost aici la Piatra, pe timpul admirabilului om care a fost profesorul și directorul M. Stamatiu; acesta a reușit, cu munca, cu banii și cu osteneala sa, să organizeze frumosul colț regional ce se află și azi, poate mai sărac și mai neîngrijit de cum l-a lăsat el, în localul liceului de băieți.

Părintele Matasă a înțeles însă că o astfel de operă nu se face cu funcționari și cu leafă, ci cu suflet și cu străduință personală. Și a reușit să pue bazele unui valoros muzeu regional, deocamdată numai cu secția arheologică—muzeu care face cinste chiar unui oraș mai mare ca Piatra. Sunt întrânsul vitrine bine îngrijite și frumos etichetate, este un inventar analitic, este grijă și bună gospodărie, este înfârșit pricepere.

Constantin Turcu

L I T E R A R E

Proza artistică până la Al. Odobescu.

Incercările timide și stângace ale cărților sfinte, care pentru prima dată întrebunțau limba noastră în scop literar, au aprins focul culturii noastre naționale, foc ce avea să ardă cu putere, câteva secole mai în urmă, când Eminescu avea să apară la orizont, pentru a întruchipa cea mai artistică și cea mai avântată cugetare românească.

Drumul pe care a pășit literatura nu a fost neted, nici fără rezistențe; a fost drum cu hopuri și cu urcușuri prăpăstioase; au fost momente în care ni se amenința graful și ni se puneau la îndoaială originea; toate acestea au împledecat o normală dezvoltare a literaturii. A trebuit ca întâi să se formeze câmpul sufletesc, să se formuleze unirea și să se potolească insurecțiile naționale, ca apoi să se aștearnă scrisul artistic pe hârtie, răscolindu-se vremuri prăfuite de veacuri triste și înecate de uitare.

La început a fost ideea... Apoi încercarea... Asachi și Ellade s'au străduit în această direcție, dar n'au strălucit. Au compus simple nuvele, fără încheiere și fără viață. Astrala faptă nu era menită lor și nici nu era pentru timpul acela.

Și cu toate acestea n'a întârziat... Negruzzi, întâi, apoi Bălcescu, Russo, Alecsandri, Ghica, Odobescu, ș. a. m. d., au turnat în mozaicuri literare momente și scene din viața Românilor.

Negruzzi a cercetat vechile hrisoave mucegăite, a ales caracteristicul, și a turnat în proză falmoasa nuvelă istorică „Alexandru Lăpușneanu, neîntrecută nici până astăzi.

Patriarhala viață românească se împletește cu faptele unui aspru domnitor și ne redă icoana trecutului, în timp și în spațiu, așa cum a dictat-o Fatum.

—„Dacă voi nu mă vreți, eu vă vreau; (s'a împus Lăpușneanu); și dacă voi nu mă iubiți, eu vă iubesc pe voi, și voi domni ori cu voia ori fără voia voastră...

Să mă întorc, vreți voi? Mai degrabă își va întoarce Dunărea cursul îndărăt. A! Nu mă vrea țara? Nu mă vreți voi?... O să mă vreți... He! he!..”

Stilul în care e scrisă nuvela, poartă pecetea timpului de atunci și ne apare ca o sublimă realizare, de mult și de mult dorită, a sobrietății și a concentrării ideilor.

Bălcescu, avid de naționalism, desprinde momentul cel mai înălțător din trecutul istoric: „Istoria Românilor sub Mihai Vodă Viteazul”, cărula îi dă un colorit natural și-l îmbracă în haina expresiunilor exuberante; îi dă un deosebit temperament de lirism vibrant și alcătulește astfel începutul artistic muntean.

De aceea, Mihai apare în opera lui Bălcescu cu înalte însușiri ale unui erou de epopee. Iată, de pildă, fapta eroică prin care îmbărbătează el ostașii, înainte de lupta dela Călugăreni:

„Sfârșind aceste pregătiri, Mihai luă cugetă întru inima sa că împrejurarea cere neaparat vreo faptă eroică, spre a descuraja pe Turci și a îmbărbăta pe ai săi. El hotărăște atunci a se jertfi ca altădată și a cumpăra biruința cu primejdia vieții sale.

Ridicând ochii către cer, mărinimosul Domn chlamă în ajutoru-l protecția mântuitoare a Dumnezeuului armatelor, smulge o secure ostășească dela un soldat, se aruncă în coloana vrăjmașă ce-l amenință mai de aproape, doboară pe toți cei ce se încearcă a-l sta împotriva, ajunge pe Caraïman-Pașa, îi sboară capul, izbește și pe alte capete din vrăjmași și, făcând minuni de vitejie, se întoarce la ai săi, plin de trofee și fără să fie rănit. Această faptă eroică înfloară pe Turci de spaimă, iar pe creștini îi însuflețește și îi aprinde de acel eroic entuziasm, izvor bogat de minunate fapte. Și cum n'ar fi crezut ei că pot face minuni cu un astfel de general și cu asemenea pilde ce le da!” ...

Am avut și oameni de-aceștia ...

Russo îl urmează cu demnitate. „Cântarea Românelor” prezintă același avânt și aceeași putere de trecut romantic, răsunător în sufletele sensibile ale contemporanilor. Tonul biblic imploră Divinitatea, durerea se îmbină cu fericirea, nădejdea cu calvarul, iar ca o formă absolut magistrală, poezia poporană se contopește cu înalta limbă aristocratică, învăluind într'un cald și viu tablou momente însemnate, din trecutul național:

„... Dar iată că cerul se tulbură ... cerul cel limpede se îmbracă cu nori întunecoși ... un nor de praf învălue câmpia și ascunde munții ... se aud vaete ... dobitoacele fug speriate ca de goana strechiei, sau ca în nopțile vijelioase când lupii ies din păduri ... caii nechează jalnic ... Mulțime de glasuri se

aud strigând și vădesc când primejdie, când nădejde, izbândă, când pierdere, turbare, desnădăjduire ... Norul se împrăștie puțin ... Doamne! Se vede amestecul unei bătălii ... Cel ce au năvălit sunt îmbrăcați cu fier ... săgeata alunecă pe pavăză, și paloșul cu două ascuțișe tale în carne vie ... Le stau împotriva ... se luptă cu furie ... inemile slăbesc ... fug... Pierit-a Dacia... Astfel povestesc bătrânii..."

— „Cercetați-vă plaiurile, cutreerați timpii istorici, și veți găsi destule subiecte de inspirație”, a spus gânditor.

Russo l-a ascultat. Alecsandri la fel. S'au întovărășit amândoi, și au plecat spre cei mistici, ce stăteau în întunecimi nutrinđ în ei focuri mocnite de cultură. Au cercetat munții trufași pierduți în fum de zare, au ascultat freamătul codrilor, au înțeles murmurul apelor și șopotitul frunzelor, întrezărind prin prisma timpilor vremurile haiduciei noastre. Și-au plecat urechea spre cei neînsemnați, spre clobani, de le-a ascultat doina și fluierul; spre păduri, de le-a ascultat baladele și snoavele; spre bătrâni de le-a cules înțelepciunea; spre țărani umili de le-au ascultat jalbele; ... au împărțit sărăcia cu ei, dar le-au cules grațul, dulce ca mierea, și doina cea jalnică ... pe care oridecâteori o ascuți, „ți se pare că auzi plângând Moldova, după slava ei cea veche”, („Alecsandri, — O preumblare prin munți”).

... Și s'au desprins din nou din mijlocul lor, plecând spre aceleași orașe, din care veniseră... Dar inima au lăsat-o la cei necunoscuți. Cu cele adunate s'au mândrit în fața aristocraților, le-au folosit ca mijloc ales de expresie literară, și le-a înălțat în cele din urmă deasupra tuturor, spre limba „artistică”, indicând totodată izvorul nesecat al producțiilor poporane ca izvor de aleasă literatură.

S'au pornit atunci aprige cercetări și opere mari s'au dat la iveală. A început domnia vieții românești, de îl era cinste oricui să plângă la auzul doinei, să tresalte la glasul horilor, să se înflăcăreze la îndemnul baladelor, să se mândrească că e flu al lui Traian.

„Limba vechilor cazanii” era limba durerii trecute, — te mângâia cu ea în ceasuri de amărăciune sufletească, și-ți oglindea un chip autentic al vieții arhaice, încât erai răpit și transportat în locuri fără timp și spațiu, — trăind clipe de liniște nostalgică. Iar fiindcă te cuprindea nostalgia, îți amintea numaidecât scene din copilărie, când stătea chircit în brațele bunicului de-l ascultai poveștile:

„Intr'amurg, când cârdușii aduceau cu ele miroasele
 de câmp; când oile se întorceau, sub cântecul fluierului, spre
 sat; când focurile se aprindeau d'naștea caselor, iar fumul
 alutului se împrăștia în văzduh cu mirosul teilor ce venea
 dela pădure; moșnegii spuneau de Turci și de Tătari, de moșul
 Adam cu barba pân'la brâu, ce ținea plăghiile pe genunchi, de
 Ilona Cosinzeana, de frații de lună, de lupte și de năvăliri;
 vedeam în lună chip de om rănit, culcat pe-un pat frumos de
 scoarțe și de lăcșere și sângele bolborosind îl pica alătura
 într'un clubăr spart; iar pe fratele ucigaș, osândit din porunca
 lui Dumnezeu, până se va umplea clubărul, a bea sângele ne-
 vinovat ce nu încetează a curge dela începutul lumii... Au-
 seamă picătura sângelui; zăream frații amândoi; unul lungit, al
 doilea cu capul plecat și cu părul sburlit. De-atuncea nu m'am
 mai uitat la lună fără a-i vedea" (Al. Russo: „Amintiri”).

Așa s'au născut „amintirile”, iar fiindcă în „amintiri” se
 zugrăvesc icoane trăite alevea, sub puternica influență a sen-
 timentelor afective, recitirea „icoanelor” înseamnă a mai trăi
 o viață.

Iată artisticul; iată marii artiști: Alecsandri, Russo.

Dacă aceștia au cercetat și-au scos la iveală caracteris-
 ticul liricii populare, apoi Odobescu avea să zugrăvească în
 pagini artistice viața unei clase sociale: Clasă vânătorilor
 munteni. Locurile în care trăiesc acești vânători, — câmpia
 Harăganului, — sunt descrise în culori vii, cu plasticitate rară
 și avânt de sublimă idealizare dinamică:

„Dinainte-i e spațiul nemărginit; dar valurile de iarbă,
 când invlitate de o spornică verdeață, când ofilite sub pârlițura
 a vântului, nu-l însuflă îngrijorarea nestatornicului ocean. În
 depărtare, pe linia netedă a orizontului se profilează, ca mo-
 numente de cărțițe uriașe, movilele a căror urzeală e taina tre-
 outului și podoaba pustietății. Dela movila Neacșului de pe
 malul Ialomiței, până la movila Vulturului din preajma Borcel,
 ele stau semănate în prelargul câmpiei, ca sentinele mute și gâr-
 bovite sub ale lor bătrâneți. La poalele lor cuibează vulturii
 cei falnici cu late pene negre, precum și cei suri, al căror cioc
 ascuțit și aprig la pradă răsare hidos din ale lor grumazuri
 jupulte și golașe. E groaznic de a vedea cum aceste jivine se
 răped la stărvuri și se îmbuibă cu mortăciuni, când prin so-
 nături pică de bolesne câte o vită din cirezii!”

Natura, viața, caracteristicul acestei arte (vânătoarești) și
 zugrăvirea scenelor în restul artelor artistice, aduc cu sine

acea siguranță perfectă a artistului ce se minunează însuși de crearea operei.

Stilul, reliefat printr'o exprimare liniștită, senină și amplu ritmată, din care izvorăște o clasică armonie, te poartă pe paginile scrierilor sale, ducându-te în pliscurile celor mai înalte realizări posibile.

„Pseudokineghetikos” este un mozaic literar; un amestec felurit în care se îmbină în mod firesc erudiție și fond naiv, literatură cultă și populară, imaginație și realitate, glumă și adevăr, poezie și știință.

Restul operelor; izvoare plăcute de trecut și natură românească; frământări sociale ce merită să fie subliniate, îmbrăcate într'o formă locală, tot așa cum și Ghica țesuse timpurile vechi cu haïna învechită a secolului respectiv, și tot așa cum mai târziu, alții aveau să le dea un vestmânt corespunzător, cu toate că acțiunea aveau să o supună la legi nouă academico-artistice.

AL. V. IFTIMIE

BIBLIOGRAFIE.

Manual de limba română	cl. VI	Cântarea României, Al. Russo.
„ „ „ „	cl. VII	O preumblare prin munți, Alecsandri.
Alexandru Lăpușneanu (nuvelă)		Amintiri, Russo.
(C. Negruzzi).		Pseudokineghetikos, Odobescu.

Câteva clipe la mănăstirea Bistrița.

E zi de toamnă, cam pe la începutul lui Octombrie. Pânza neagră a nopții se sparge, iar zorii zilei se arată. O geană se deschide la orizont și un ochi roșu aprins aruncă sulii de foc, dând vleață naturii după o noapte de odihnă.

Suntem veseli și plini de vioiciune în mângâerile acestei dimineți frumoase. Invlorați de aerul rece al dimineții, așteptăm cu nerăbdare să pornim în excursie spre mănăstirea Bistrița. Gândul că avem de străbătut cei 6-7 Km. pe jos până acolo, nu ne strică buna dispoziție; din contra, fiecare pas al nostru era o înflăcărare mai mare a entuziasmului tuturor. Fără să ne dăm seama, iată-ne ieșiți din oraș.

În față ni se deschide orizontul minunat al cordoanelor

de munți, ce se profilează în depărtările orizontului, ca niște fașii vinete în albastru de sticlă a cerului de dimineață.

Din ceața fumegândă ce se ridică depe păduri, iată că își profilează vârful falnicul și masivul munte Ceahlău. Ca un rege al munților, bătrânul munte stă și priveghează, până în cele mai șterse culmi, minunatele podoabe ale naturii din jurul său. Ochiul se plimbă în adâncul fermecat al orizontului deschis, sorbind cu nesaț aceste daruri neprețuite ale Creațiunii.

După un drum de o oră și jumătate, am lăsat în urmă orașul, iar în față ne apare din când în când, la cotiturile drumului, turnurile albe ale mănăstirii Bistrița. Din șoseaua principală care duce mai departe spre Tarcău și Bicăz, apucăm spre dreapta pe un drum de sat și pornim mai cu suflet spre mănăstire.

Străbatem drumul așa cam vreun sfert de oră prin sat și iată-ne ajunși la poarta mănăstirii în fața zidurilor.

Câtă desfătare sufletească și câtă admirație e în sufletul nostru! Intrăm pe sub un turn pe fațada căruia este săpată o inscripție slavonească, roasă de vremurile celor atâtea veacuri străbătute. În curtea mănăstirii de jur împrejur, sunt chiliile călugărilor, iar în spatele ei se înalță vechiul turn domnesc. Mănăstirea stă pitită la poalele munților, ca într'un cuib, înconjurată de ziduri puternice, ce au fost stăvilă al furii dușmanilor, în trecutul îndepărtat și furtunos.

În sânul ei, pe lespezile umede de piatră, acest monument al credinței străbune a fost focar de cultură și credință; mamă protectoare a obitelor strămoșești și locul de mângâiere și de reculegere, a celor care veneau să-și odihnească sufletul vieții. Aci a luat naștere o veche literatură scriindu-se primele pomelnice și anale slavone.

Iată că toate privirile sunt îndreptate spre poartă, de unde vine cu pas domol părintele Iulian, ca să ne vorbească de istoricul acestei mănăstiri. Adunați toți în jurul lui, ascultăm cucernici. Lângă zidurile acestui sfânt locaș al Domnului era parcă un glas care ieșea din bolta veacurilor, ca să reverse pacea și liniștea peste această lume rea și apostată uneori.

Era parcă un glas de strămoș, fără odihnă în mormântu-l, care se ridică să blesteme răutatea lumii.

„Intemeiată în secolul al XIII-lea de călugării Pafnutie și Leonti, această mănăstire datează până la 1359, când Bogdan Volevod o dăruiește și face o biserică de lemn. Mai târziu, pe la 1402, Alexandru cel Bun o strică și-o clădește din piatră.

Zidirea e continuată de Petru Rareș și terminată la 1554 de Alexandru Lăpușneanu“.

Părintele, terminând de vorbit, noi intrăm în biserică. Câtă pletate și mângâere îți revarsă în suflet acele ziduri și odoare bisericesti care îți vorbesc de secole!

O pace de fântână adâncă pogoară din înălțimea crucilor, ridicate în alte veacuri, până pe lespezile sub care se odihnesc ctitorii și volevozii. Pe pereții pictura se conturează încă deslușt, dar e înnegrită de fumul lumânărilor.

În pridvorul mic la stânga se află mormântul lui Alexandru cel Bun, al doamnei Ana și al fiicei lui Mircea cel Mare (1418). În pridvorul mare, e mormântul vornicului Ivașcu Goleșcu, iar la intrare, al mitropolitului Atanasie. Mănăstirea a mai fost renovată cu pictura nouă pe la 1814. Printre odoarele ei scumpe se află icoana Sfintei Ana, trimisă de împărăteasa Irina a Bizanțului. În fața ei au stat închinându-se cu evlavie atâtea veacuri, rânduri de credincioși. Acum ne rugăm noi în fața ei, mâine alții, până ce vom păși pragul celeilalte lumi.

Cu sufletul întărit de credință, ieșim din biserică. În totul predomină stilul gotic. În farmecul acesta, privești în juru-ți și parcă zidurile, munții, pădurea cu frunza arămle de toamnă, străjuesc și se pleacă în fața acestui altar al credinței.

E târziu. Soarele scapătă spre asfințit peste crestele munților. În frunte cu profesorii noștri ne îndepărtăm spre ieșire pe poarta din dos, pe unde altă dată Petru Rareș fugise de frica dușmanului. Ca un rămas bun dela aceste locuri sfinte, îmi întorc pentru ultima dată privirile îndărăt. Lungimile dintre zidurile palide și mănăstirea se afundă în umbra serii! Cât de mici și cât de străini rămânem noi aceștia de azi, aci lângă zidurile acestui sfânt locaș, lângă care gâlgâe istoria Moldovei și a bisericii străbune.

E istoria unui trecut spintecat de mari nenorociri, stropit cu sânge mult, dar adormit, mângâiat și împăcat, în zumzetul cântărilor bisericesti, aci sub bolta ei. Cu pas grăbit trecem culmea pădurii dincolo și ajungem în satul Cuejdiu. Trecem mai departe prin Gârșina, apoi domol în liniștea serii, purcedem pe valea pârâului Cuejdiu spre școală. În natura mohorâtă a toamnei, ziua se pregătea de ducă în balsamul ei feeric.

Spre seară, lată-ne ajunși la școală. Trecuse o zi în care ne-am legănat și purtat sufletul câteva clipe, prin vraja unor pagini eroice, din albumul istoric al unui neam. Către apus un ochi de sânge se închide de tot după spînarea munților, iar în urma lui valurile zilei se astâmpără, așternându-se o pace ca de mormânt în liniștea nopții.

Suplinitor în Balcani.

Dacă învățătorul e un apostol,
suplinitorul e un mucenic.

Pela începutul lui Octomvrie, eram numit suplinitor într'un sat cu nume mareț; Balcani. Am ajuns târziu, seara.

— Mergi cu mine, mă îndeamnă un om între două vârste, pe care îl întrebasesem unde stă învățătorul acum în concediu. Da'mi pare că dumneta nu ești chiar învățător, ești de-aceștia, cum le zice...

— Suplinitor, împlinii eu cu amărăciune gândindu-mă la cel opt ani de trudă și pipăindu-mi diploma căpătată „la centru” frumos împăturită în buzunarul dela plept.

Așa mi-am făcut intrarea în Balcani: nu chiar învățător. Dar ce interesează un titlu mai mult sau mai puțin, ce interesează salariul de una mie opt sute lei lunar, când ai 24 de ani, gust de muncă și norocul să nimeresci într'un sat de „Doamne-ajută”?

Se pare însă că chiar de „Doamne-ajută” nu erau nici Balcanii, nici Balcanarii. Căci din prima zi, mi-arătă cineva banca unde dormise, cu un an înainte, un coleg pe care zânele îl purtaseră, ca și pe mine, pe-acele fermecătoare locuri.

— Vai, dar era în Decemvrie atunci, cum ați putut, un sat de oameni, să-l lăsați să doarmă aici?

— S'a oploșit și el pe unde-a putut, săracul. Că la noi îi e greu. Dar n'a făcut mulți purici pe-aici și-a plecat. (—Am fugit, mi-a mărturisit colegul).

Ca să găsec o gazdă, am crezut nimerit să mă consult cu d-l Nastase, învățătorul, în locul căruia venisem. D-l Nastase își face concediul acasă. E un om practic, bun gospodar și suflet bun. Pare un resemnat. Te primește cu un zâmbet, care nu știe dacă e de amărăciune sau de veselie. Mi-a spus și dumnealui dela început că „e cam greu”. L-am crezut, căci e de sat și știe cum stau lucrurile.

— Totuși să'ncercăm. Și am porait în sat. L-am colindat puțin lung și lat. S'a asociat și primarul, întâlnit în drum, la expediția noastră. Și cu toate că redusesem pretențiile noastre până la „acolo, o țără de foc și-o fiertură de pichloci”, nu se găsea nimeni să zică: da. Parcă eram ciumat.

— Acum fă și d-ta cum vei crede, mi-a spus d-l Nastase, plectisit și el.

A treia zi seara eram încă liber, puteam să mă odihnesc orlunde. Luna aurea colbul drumului și cu secera ei luminoasă îmi punea un măreț semn de întrebare: — Ce faci? Și nease-muit de milostivă, mă călăuzi la un moșneag puțin surd și-o babă șchloapă, într'un bordel neînvidiat decât poate de blândul trăgător din jug.

Dar nu acesta era lucrul cel mai de seamă, ci școala.

* * *

Școala e o plagă în Balcani!

* * *

Acesta-l localul, făcu laconic însoțitorul, cu aerul că mai bine nici nu poate să fie. — E închiriat.

Era o căsuță de țară cu aspect de babă vădană. Dar n'am trecut la altă constatare, căci un cor de glasuri cristaline mă salută:

— Bună ziua! Erau copiii grămădiți în băncile așezate între prispa de lut și gardul sprijinit în bețe ca moșnegii. Și începui lecțiile în aer liber, căci timpul era admirabil și-apoi școala intrase în *reparație*. Părea frumos: cocorii treceau în unghiul spre miază-zi și din nucul firav de alături fluturau frunzele până pe băncile elevilor din cl. I-a, cărora le serveau și ca material intuitiv pentru numărare și socotit. Dar după câteva zile, cum era și firesc, cerul se lăsă ca o carapace peste sat și ploile porniră dușmănoase. Cineva ne strigă de după gard:

— Nu-i așa, că e cam răcoare? Am încercat atunci, să ne adăpostim în școală.

... O singură sală, o fi având 4 pe 4? Mă îndoiesc. Și tot ar fi ceva dacă într'un colț nu s'ar lăfăi soba *nouă*, făcută după un model frecvent în Balcani și care ocupă aproximativ $\frac{1}{4}$ din încăpere.

— Bine, dar de ce ai făcut soba așa, întrebai.

— Apoi e a proprietarului și, știi, și-a croit-o omul să-l folosească și după ce n'a mai fi școală aici.

Unde să îngrămădim cele 10-11 bănci, drese de noi într'o după amiază și cei peste 40 școlari din cl. I, II, și V-a, care îi aveam? Dar ședeau și cu rândul în bănci, iar o elevă din a V-a și-a găsit un loc foarte bun pe o margine a vetrel.

— Se încălzește ușor că-i casa mică și sânteții mulți, zâmbi gazda, cu mândrie că-i școala în casele sale.

— Ne sufocăm, îngâna eu cu voce scăzută.

Și'n adevăr așa era. Bârlogul în care s'a acțuat școala în acest an, e sub cele mai modeste așteptări: înăbușitor de mic,

cu ferestrele prinse în cule pe dinafară, cu geamuri lipsă, cu o gaură mare căscată neagră deasupra sobei, cu lutul din tavan căzând la orice pas mai apăsător (nu-l așa Munteanu P. din a V-a?), cu ușa șubredă având de jur împrejur găuri de să vârl degetele între ea și părete... Ca să poți spune totul despre acest mlaș, trebuie să-l vezi la fața locului. Iată și un fragment din procesul verbal încheiat de medicul de circumscripție după o recentă vizită: „Maximum de insalubritate și neigienă... un pericol permanent pentru elevi și învățători“. O școală deci, din toate punctele de vedere...

Cred totuși, că localul de azi e cu mult superior celui din anul trecut, unde pomenitul coleg îmi spunea că la sfârșitul orelor rămânea în urmă, puneu drugul la ușa pe dinauntru, marea apoi peste fereastră și pleca. Iată un progres.

* * *

Câteva fericite ocazii m'au făcut să iau contact și cu Balcanarii.

Se apropia sfârșitul lui Octombrie și copiii n'aveau cărți. Se auzise că se face pomană și nimeni nu dădea un ban. Zădărnice erau explicațiile mele că nu se dau decât cărți de citire și-acele într'un număr mic și la cei mai lipsiți; zădărnice aluziile, ușor de înțeles, din poezioara pe care elevii trebuiau să o recite acasă și în care e vorba de copilul ce se hotărăște să vândă motanul și să-și cumpere abecedar, pentru că mamă-sa nu binevoeste să-l asculte.

Mi se părea totuși că părinții nu sunt chiar așa de săraci, fiindcă sărbătorile, vorba poetului:

„Satu-l strâns în bătătură

„Cântă, joacă, chefuește...

Și-atunci ieșeam și eu duminica pe drumul mare și asemeni eroului dintr'o cunoscută nuvelă, unde prindeam câte un părinte, stăteam de capul lui; sfătuiam, mă supăram, ceream și cu chiu, cu vai, am strâns câteva sute de lei.

* * *

Intr'o zi, văd că lipsește încă un ochi de geam dela oropelta școală. N'a fost nevoie de cercetări fiindcă m'a lămurit însuși proprietarul. Ce se întâmplase? Copiii stricaseră un geam dela odăița de alături cu cea închiriată, iar gazda îl înlocuise cu unul de-al școalei.

— Nu-l cu supărare, d-le învățător, dă, eu îmi țin lucrurile acolo.

— Vezi că aici-s copii și d-ta ții acolo, țoale; îngrijește-le,

să nu răcească! A înțeles gluma, a râs și fiindcă era puțin cu chef, se dădu mai aproape:

— Am să-ți mai spun una, d-le învățător. Când am dat casa de școală n'am luat decât 2000 lei pe anu ista; socoteam și eu că mi-a fi iertată copila, de clasa V-a. Da amu văd c'o strigi la catalog și-ți spun cum stă povestea, ca să nu mă pui la amendă. Altfel, drept să-ți spun, că n'aș fi dat casa de „public” nici cu . . . 10.000 de lei.

— Ai luat și așa prea mult, l-o tăiai eu. Sunt fecior de țaran, dar bucătăria mea de-acasă e mai bună decât școala d-v. Cel mult face 6—700 lei.

Puțin contrariat, omul a oftat cu nevinovăție.

— Ei, se putea face și aici școală, căută el să lege iar fir de vorbă. Că satu-l mărișor și loc de clădit este cum nu se poate mai bun. Da nu-i cap, domnule. Că lemn s'a dat, a dat satul lemn bun de două școale, mai anii trecuți. Dar s'a pierdut, s'a irosit, a putrezit. Și-acu nu mai dă nimeni, nimic. Că satu ce zice: V'am dat odată, unde-i?

Când, într'o dimineață de argint, Surica lui Moș Lupan mă scotea din sat pornind-o domol spre târgul Buhușului, mi-am făcut cruce mare și-am zis:

— Nu făceam eu, poate, de Balcani, dar nici Balcanii, de mine.

Mihai Nichita

SOLILOCVIU *)

*Amurgul cenușiu încet s'a stins
— cum moare'n prag de foc, lângă pustie,
un corb flămând — iar din copaci adie
flori de iarnă peste câmpul nins.*

*Mă simt bătrân și în acest infern
al desnădejdi istovit rămân
să-mi tortureze sufletul păgân
zăpezile ce'n nesfârșit se cern.*

*Funebre umbre izvorînd sub pleoape,
tăceri înalte străjuind departe,
la căpătâiu - acestei nopți deșarte
cu crivăț mult încearcă să mă'ngroape.*

*Solemn și alb aducerile - aminte
lei sună fulgii în imperiul meu.
Și-așa, sub cerul fumuriu și greu,
imi drămuiesc vieța înainte.*

George Moroșanu

*) Din vol-de poeme: Floarea sângelui care va apărea încurând.

VENIȚI, COPII!

*Veniți cu mine toți, veniți, copii,
Să vă arăt` comoară neseacă,
Cum n'au văzut streinii niciodată:
Pământul sfintei noastre Români.*

*Ajunge-a mulțumi o lume toată,
Prisosul roditoarelor câmpii;
Și munți cu-așa nespuse bogății
Nu-s nici într'o poveste minunată.*

*De mana grea și'mbelșugatul rod,
Se rupe coarda'n via îmbrumată
Și plin e a pescarului năvod.*

*Plugaru-și ară vesel brazda lată
Și-i mândru ca un mare voievod,
Căci brazda din strămoși i-a fost lăsată.*

Mihal NICHIȚA

Plutașii pe Bistrița

Foite verde păltinaș,
 M'o făcut mama plutaș;
 Iar tătucul meu săracu,
 Mi-o dat șpranga și țuiacu
 Și imi zice: „Măi, băiete!
 Mergi la plute, nu la fete!”
 — „Eu, tată, te-oi asculta
 Și la plute oi pleca;
 Dar să-mi dai ca dălcăuș,
 Pe Ileana lui Țăruș.
 Că-l frumoasă și voinică,
 Cu ea pluta nu se strică.
 Umblă cu tulpanu verde,
 Doamne, bine î se șede!
 Iar catrința-l cu peteală,
 Nu te lasă de sminteală.
 Și cămeșa toată pul,
 Alta 'n sat ca dânsa nu-l.
 Când o vezi rămâi în loc,
 Ah! Doamne, ce mai boboc!”

* * *

— „Bine, bine, măi băiete,
 Ț'ai ales fată 'ntre fete
 Și de vrei un dălcăuș
 Ia-ți pe fata lui Țăruș,
 Ia-ți ce vrei mai drăgălaș
 Numai să te văd plutaș!”
 — „Bine, să trăiești, tătucă;
 Te sărut, dragă mămuică.
 Plec la Dorna după plute,
 Dumnezeu sfântu mi-ajute!”
 — „Mergi cu Dumnezeu, volos,
 S'aduci plute sănătos!”

* * *

Pe când luna 'n cer dormea,
 Și Ceahlăul se 'nroșea:

Pe când stelele fugeau
 Și cocoșii 'n cor cântau,
 Eu, cu fata mea voioasă,
 Am plecat în zori de-acasă.
 Din Broșteni în sus la Cruce
 Tot gustând la gură dulce;
 Ș-am luat-o frumușel,
 Pe va'ea lui Bărnărel,
 Unde păstrăvul se joacă;
 Când e soarele la toacă.
 Unde ursul mornăește,
 Când izvoru 'n cet doinește;
 Unde munții strălucesc
 Și drăguții se iubesc;
 Unde brazil de la zare
 Zic doine voivodale,
 Unde lunca și picioru,
 Știe cât de mare-i doru;
 Unde stelele cu mi
 Joacă 'n ape argintii;
 Unde soarele și luna,
 Ne zâmbesc întotdeauna!

* * *

Ș'apoi verde merișor,
 Ne suim în trinișor;
 Trinișor cu șuer dulce,
 Inspre Băda el ne duce
 Și în mersu-i sgomotos,
 Răspândește-un cânt duios.
 Cânt doinît cu mare dor,
 De plutaș și de păstor.
 Care văd pădurile,
 Cum le rad securile;
 Cum le taie în butuci
 Și le mână pe uluci;
 Și se duc în pluticele

Până la Galați în stele;
Rămânând munții golași;
Bocind brazii dragălași!

* * *

Și de cânt și de țigăne
Se trezește 'ntreaga vale;
Păstrăvii dau fuga'n undă,
Căutând să se ascundă.
Ursul iubitor de mure,
Mornăind fuge 'n pădure;
Cerbu ager călător,
Trece glonț peste pîclor,
Iar ursoalcele pe brânci,
Ne amenință cu stânci.
Și mistrețul din pădure,
Grohăind vrea să ne 'njure,
Că din neamul lui porcît,
Sgomot el n'a pomenit.
N'a văzut motani la coasă,
Băleți buni, babă frumoasă.
N'a văzut iepuri dormind,
Nici trântori din greu muncind.
Numai bine a apucat,
Ca'ntr'un răi adevărat!

* * *

Ș'apol foae măr rotit,
Trenul iată s'a oprit;
Sub poala unei păduri,
Plină de smeurî și muri.
Unde un miros de fragi
Desmierda vălle dragi,
Unde 'n spinî și tufușoare
Cresc afini și merișoare!

* * *

Desbrăcați, cântând mereu,
Noi urcăm priporul greu.
Sus în plai cu roauă dulce,
Am găsit în iarb'o cruce;
Lângă dânsa un izvor:
„Apă! că de nu, tot mor!”
O metană am făcut,
Din el apă am băut.

Și 'ndată m'am răcorit,
Ochii roată mi-am rotit;
M'am uitat pe munți departe,
Și pe văi ca într'o carte.
Văzul urme de haiduci,
Și pe brazi semne și cruci;
Văzul scris în pietricele,
Și'n poeni urme de fele...
Mai la vale într'o pădure,
Văzul un parchet cu mure,
Unde fetele cântau,
Vălle de răsunau:
„Vine sara, copilică!
Și mi-i goală a mea coflă,
Că clobanii de la stână,
M'au prins, bată-i hoții, de mână:
Unu îmi fura guriță,
Altu mure din coflă.
Unu fața'mi săruta,
Altu mura mi-o mânca!”

* * *

Băda, drum tare scurtat,
E un răi adevărat.
Drumul său umbrit mereu,
Duce sus înspre Rarău;
Duce sus la Călimani,
Unde nu mai sunt dușmani...
Și pe drumul haiducesc
Oameni buni ne povestesc,
Că pe-aiți Toader Dorneanu
A trecut noaptea sărmanu;
Căci un mare hoțoman,
Turc, cu nume de Osman,
I-o furat a lui mireasă,
Cea-din Dorna-mai frumoasă.
Și cu pluta o plecat,
Dar la Toance'n stânci o stat!
Toader vine voincește
Și pe Turc când mi-l zărește,
Sus pe stâncă s'o urcat,
Cruce dreaptă s'o luptat.
Și în luptă mi-l sucește

Turcu, vai, că mi-l lovește ;
 Mi-l lovește dintr'o dat'
 Zilele i le-o scurtat.
 Și în trista-l agonie
 Toader vrea ca să-și revie,
 Căci în pleptu-l de oțel,
 Purta șapte vieți în el.
 Știa lupta foarte bine,
 Nu rămânea de rușine...
 Toader privi la mireasă
 Și la Bistrița frumoasă,
 Se gândi l'ai săi din sat
 Și la Turcul blestemat ;
 Și cu duhul întărit,
 Pe Osman jos l-o trântit.
 Cu bărdița lui ușoară,
 Zilele i le doboară ;
 Cu pumnalul dela brâu,
 l-o vărsat sângele 'n râu.
 Apa 'n valuri s'o 'nroșit
 Ei de-odată s'au sfârșit ;
 Iar mireasa singurea,
 Păr și haine își rupea.
 Și'n durerea ei cea mare,
 Ea plângea cu 'nfrigurare ;
 Că 'n această luptă grea
 Martor, ea un brad avea.
 Sus pe râpă doi trei tei,
 Și palteni mai mititel.
 Patru cerbi de pe corhană,
 Șapte lostriți din hulboană
 Și lipenii din genune
 Despre asta ne pot spune !
 Apoi, haide, 'n cetișor,
 Pân, la Dorna 'n târgușor ;
 Unde ea a povestit,
 Toate câte-a pătit.
 Rudele când au aflat,
 Au bocit ș'au lăcrămat.
 Și la Toance ei grăbit,
 Peste Băda au venit ;
 Și l-au plâns, l-au sărutat,

Și l-au dus, l-au îngropat.

* * *

Și de-atuncea e-o minune,
 Stânca e cu două nume ;
 Nume dela turc : „Osman“
 Și de la „Toader Dornean“.
 Cel cu suflet românesc,
 Tot de Toader și-amintesc,
 Și e pomenit cu foc,
 Când sar lemnele din boc.
 Și când pluta s'a stricat,
 Turcu este blestemat ;
 De n'ar fi piatra-argelită
 Orice plută-ar fi stâlcită.

* * *

Din ținutul domnitor,
 Am privit în sus cu dor.
 Și văzui la miază-noapte
 Loc frumos, nu se mai poate ;
 Văzui Neagra-Șarulul,
 Și vârful Rarăului.
 Sus pe el, în două coame,
 S'arătau Pietrile Doamne,
 Unde, ci-că, sunt comori,
 Dela vechii domnitori ;
 Cine vrea ca să le strângă,
 Rămâne cu gura strâmbă.
 Ori vr'o știmă îl doboară,
 În becluri când se coboară !..
 Dela domni ca amintire,
 Este-o veche mănăstire,
 Unde 'nchinătorii vin
 Să se mântue de chin.
 Și sub poala munților
 Văzui „Vatra Dornelor,“
 Cu biserici strălucind,
 Valea Bistriței cotind.
 Văzui case vechi și noi,
 Și pe munți stâne de oi ;
 Văzui apă mănioasă,
 Și flăcăi pe deal la coasă.
 Văzui brad, mold și fag.

Și plutași muncind cu drag ;
Eu pe toate le-am privit,
Și alci le-am povestit.

* * *

Iar când soarele-asfințea,
O luăm pe-o cărărea.
Unde-un cățaluș îngână,
Să venim la el la stână,
Să ne dea o hărțăteală,
Bună ca o direseală.
Dela nimăt peste strungă,
Am ajuns la cupa lungă :
Unde cântă 'n legea lor,
Dau năvală la picior.
Și în stâna afumată,
Stând ventriș pe lângă vatră,
Găsim baci un volevod
Și dulău ca un zăvod.
Un mulgar sta la budacă,
Frământând brânză de vacă.
Cu de vacă cu de oi,
Cum e treaba pe la noi.
Unul cu un brighidău,
Bătea untu 'n budălău
Și cânta cu veselie :
„Untu mie, zara țle,
„Zara cățalușului,
„Untu bărbătușului.
Unul focul îl zăcnea,
Altul jântiță făcea ;
Unul fără de cămeșă,
Puse tocmai de culeșă !
Baclu om prea omenos,
Ne pofti la prânz frumos :
„Urdă, jântetă și caș
Haldem să mâncăm vrăjmaș ;
Că mai vine un bulzuș
Gătejele și balmuș !“
După ce am ospătat,
Domnulul ne-am închinat,
Mulțămind de cele bune,
Câte ne-a făcut pe lume.

Mulțămind tot de o dată
C'am văzut Dorna bogată ;
C'am văzut târgu 'ntre ape,
Și Căndrenii foarte aproape !...
Ș'acum roată lângă foc,
Unul, ce purta cojoc,
Ne zicea din fluerele
Și'ngâna noaptea cu el,
Unul buciumu lua
Văile de răsuna !

* * *

Dup'o noapte de visări,
Sunete ne vin din zări ;
Clopot dela mănăstire,
Dă de veste faptul zile.

* * *

Altă cină de pornire,
Vorbe dulci la despărțire.
O luăm pe hățaș verde,
Până jos la Gura-Negri,
Unde apa-i sgomotoasă,
Pluta vine furioasă,
Și plutașu-i un prâsnel,
De-i mare sau mîtitel,
Că de nu o dă de buză,
Merge la păscut de frunză !

* * *

Dela Neagra la Borcut,
Zece pași, nu sunt mai mult ;
Cu borcut bun ne cinstim,
Sufletul ni-l răcorim.
Apoi trecem Dornișoara,
Limpede ca lăcrămioara.
Și mergem pe la chindie,
Peste Bistrița—aurie.
Și pornim pe străzi frumoase,
Tot gândind la cei de-acasă,
Ne uităm pe la fetițe,
Ce purtau flori în cosițe ;
Și la gurmaz cu sgărdițe ;
Priveam mândrele neveste,
Imbrăcate ca 'n poveste.

Iar flăcăii cei ghiduș
Se uitau la dălcăuș,
Dălcăușul meu cumințe,
Zâmbitor trecea 'nainte...

* * *

După ce privit-am multe,
Haidem la schelea de plute.
Colo 'n plasă la Chille,
Văd pluta ce-mi place mie,
De mucheri și râeluș,
Țâl la cârmă-amuș, amuș,
Plută de pe Bistrița,
Țâl de sare înima!

* * *

Ne-am suit cu drag pe plută,
Și am zis un: Doamne-ajută;
Cu fetița lângă mine,
Cred c'oi duce pluta bine.
Ș'am luat un moș pitaci
Ștutor și bun cârmaci,
Toți volnici ca niște lei,
Ii dăm drumu cătră Chei
Colo 'n cot pe la Argeștru,
Pluta ne-o ia în buestru;
Apa Bistriței creștea,
Nouă nici că ne păsea.
Dar la cotitură 'n loc,
Ni s'o rupt sârma din boc.
La Arina de-am ajuns,
De-un fior am fost pătruns.
Haitu cu homonci creștea,
Pluta de cap își făcea.
Și mergând în gustu apel,
Am ajuns la Colțul Acrei;
Unde Bistrița cu noi
Face, hălsa, înapoi.
Dup'o gură de tunel,
Face, ceală, 'ncetinel.
Halde 'n seama Domnului,
Pe la Gura Colbului,
Bate vântu a noastră chică,
Când suntem la scăriică.

Colful lată e aproape,
Pluta-i jucăria apel.
Și cu mijlocu 'n cârnel,
Iată-ne plutind prin Chei;
Unde 'n coasta șancului,
Este „Moara Dracului”.
Apa cade tunătoare,
Munții se unesc în zare.
De sus pluta 'n vâlcea,
O privești ca pe-o surcea.
Și plutaș și dălcăuș,
Par a fi doi pescăruși.
Când din Chei trecut-am vama,
Noi suntem pe la Arama.
Printre Țampe tot timpli,
Am ajuns pela Chiril.
Când din cârmă-abea mai poci,
Am ajuns pe la Cojoci,
La hanul lui Holobacă,
Cel cu lelea frumușică!...
Și când soarele se duce,
Peste munte să se culce,
În dâra nahlapului,
Văd Dâmbu Colacului.
Fluerând un cântec dulce,
Noi plutim balta la Cruce.
Și rămâne în drumul greu,
Frumos muntele Rarău
Și în dreapta maestos,
Frumos muntele Pietros;
D'unde Pîntea cel viteaz,
Ars de vremuri și necaz,
Din fluer cu șase doage,
Purta hora în cojoace.
Și cânta dulos cu foc
Ca să joace tot pe loc.
Și cânta cu dor și jale,
De plângea Bistrița 'n vale!

* * *

Chelle, frumos ținut,
Eu nu pot ca să le uit,
Apa Bistriței de-argint,

Spală stânci ca de granit,
 Glasul ei cel tunător,
 Se urcă șoptind la nori.
 Și 'ntre cer și 'ntre pământ,
 Apa zice-un cântec sfânt.
 Cânt etern de înfrățire,
 Cânt măreț de desrobire,
 Cânt cu doine moldovene,
 Și cu basme ardelene,
 Cânt de luptă și hodină,
 Pentru scumpa Bucovină.
 Cânt cu fluer și cimpoi,
 Pentru frații de la noi.
 Cânt cu muzici și fanfară,
 Pentru cei din altă țară,
 Cânt cu trîșcă și tulinici,
 Pentru fete și voinici,
 Cânt cu dor și înfocare
 Pentru România Mare.
 Spre Toance ne facem drum,
 Iuți ca o ghiulea de tun.
 Valuri albe ne stropesc,
 Gânjurile scârțâesc.
 Iar butucii 'n colitură,
 Dau cumplită izbitură.
 Căci se 'ncalecă un boc
 Și rămâne un mânzoc.
 Dar prin dolii și genune,
 Pluta merge de minune...
 Fluerând plutim la vale
 Și 'ntâlnim Barnariu'n cale.
 Apoi Holda și Holdița,
 Unde cântă copilița.
 Acum veseli însfârșit,
 La Broșteni noi am sosit.
 În acest ținut regesc,
 Două ape se 'ntâlnesc
 Și în Bistrița frumoasă,
 Neagra vine mânioasă;
 Unde la clipît de soare,
 Geme valea de 'nchisoare.
 De la Glod — Bolohăniș

Vin plutele curmezîș,
 De la Chei la Brânzărie,
 Pluta de cârmaci nu știe.
 La Poiana Vinului,
 Bate 'n frunza-arinului.
 Și buhnește 'n diguri reci
 Cum buhnesc niște berbeci.
 Când izbește în taraz,
 Cad sudorii de pe obraz;
 Când se toarnă în argele,
 Ziua mare răsar stele.
 Din Dârmoxa când pornești,
 Trebuie să te spovedești.
 Pân'la Mărcă la Izvor,
 Uși de mândră și de dor.
 De-î avea vr'o ciobăniță,
 Mult mai bine mergi, badiță.
 Ciobănița-î cu dreptate
 Și stâncele fug departe.
 Două cârme nu vâslești
 Și 'n Broșteni te pomenești.
 Aici plutele se'ndeasă
 Cum se 'ndeasă peștii 'n leasă.
 Și din lemne se fac cruci
 Și din cârme pari și druci.
 S'aud comenzi depărtate:
 „Pune umărul, măi frate!
 „Sunt plecat de-o săptămână,
 „Și n'am la copii făină
 „Și 'n picioare n'am opinci,
 „Și în pungă nici un cinci.
 „Am gătit brânza și ceapa,
 „N'am cu ce 'ngroșa nici apa!"

* * *

După ceasuri de bechisă,
 Valea este iar deschisă
 Și pe urma ei cea dulce,
 În spre Piafra ne aduce.
 Lăsăm podul Prințiar
 Și Căminul cultural
 Lăsăm Holda, lăsăm Toance
 Lăsăm „Pictorul Jâdauce!"

Despre care un pescar
 Ne-a vorbit încet și rar :
 Că pe când în scumpa țară,
 Era numai foc și pară,
 Pe când Turcii ne robeau
 Și Grecii ne jupulau,
 S'a sculat Grecimea toată,
 Să lupte cu 'nalta Poartă,
 Cete 'ntregi de volintiri,
 Zăvorite 'n mănăstiri.
 Se luptau din răsupteri,
 Pentru scumpele averi.
 Prin lăcașul creștinesc,
 Curgea sânge păgânesc.
 Iar oșteni de-ai lui Psilante
 Impărțiți în multe bande
 Fost-au hârțuți de Turci,
 Pe-ale noastre platuri dulci.
 Ca iscoade își luau,
 Iucmanii ce negoțlau.
 Grecii iată c'au învins
 Și pe Jâdovi toți i-au prins.
 Și prin grinduri la Broșteni,
 Stăteau morți ca niște cieni
 Și așa de mulți erau,
 Nici pe apă nu mergeau ;
 Ca să scape de miros,
 Cu parii-i mânau în jos,
 Și din oastea trădătoare
 A scăpat o fată mare,
 Ocrotită de-un soldat,
 Către hucl o apucat ;
 Dar îndată a fost zăpsită
 Și la vulpi fu împărțită !"

* * *

Din Broștenii cel frumoși
 Tot la vale, hai voioși,
 Doar suntem plutași Dorneni
 Ș'am ajuns pe la Lungeni.
 Col' la schelea lui Petrică,
 Vine-o lele frumușcă
 Și îmi zice : „Măi plutaș !

Nu mă fel la Cotârğaș ?"
 — „Cum să nu, dragă lelică,
 Hai cu noi, nu-ți fie frică !"
 Ea ne-a spus c'o chiamă văru
 Să se ducă în satu Feru.
 Și ne-o dat ca amintire
 Un șervet la despărțire ;
 Pe-altă plută jos s'o dat,
 Cale bună ne-o urat.
 Ici rămâne drăgălaș
 Frumos satul Cotârğaș
 Pe unde orice drumeț
 Poate merge 'n Voroneț,
 La Rarău și la Homor
 Și pe culmea Leșilor.

* * *

Pe sub brazii pe sub răriște
 Ajungem în „Lunca Gânștel !"
 Și cum trecem podul ei
 Plutim balta la Mădel,
 Unde străbunul norod
 Hăt de mult n'avea nici pod ;
 Ici pădurea urlașă
 Cădea peste vale leasă
 Și pe brazii cu ramuri multe,
 Treceau valea ca pe plute
 Și umbla bietul Cârjan,
 Câte zile într'un an,
 Ca să vândă patru boi,
 Pentr'un sac de popușoi.
 Vindea vaca din ponor,
 Pentr'un spic de grâușor.
 Și trăla în anii răi,
 Cu scoartă și ciucălăi...
 Dela preot la cioban,
 Toți priveau prin bândăzan
 Și 'n bordel aveau lumină,
 Un opaiț cu-o feștilă.
 Toți creșcuți prin case mici,
 Azi sunt sdraveni și voinici,
 Flăcăești din Mădel,
 Sânt isteți ca niște lei.

Fetele sânt gospodine
Și frumoase parcă-s zâne!

* * *

Și privind în josul apel
Vedem Borca foarte-aproape.
Și Sabasa-l ici, colea,
Și Socli cum treci valea.
Aici vechii gospodari,
Creșteau zecl de armăsari;
Iar când îl punea în șea,
Cu arcanul îl prindea.
Și pășteau la stâni pe munte
Oști sute și cornute;
Iar pe coastele râpoase,
Jucau caprele râloase.
Și atunci când le 'mulțeau
El pe aur le schimbau.
Și în vremuri de răscoale
Ascundeau avutu 'n oale;
De atunci în orice loc,
E-o comoară cu noroc,
Ce arde la șapte ani
Pe sub pomi și bolovan.

* * *

Vin' aici în sărbători
Să privești flăcăii 'n hori,
Să vezi fetele la joc,
Cum se avântă cu foc.
Să privești portul din sat,
Cât este de minunat.
S'auzi tinerii cântând,
Și bătrânii povestind.
Să vezi babele sfătoasă
Cum stau cu vinu pe masă.
Cu bondițe împuiete,
Mai frumoase ca la fete;
Cum vorbesc de-a lor bădiță
Care le cerea guriță.
Și nepotolindu-și râsu,
Povestesc vorba cu târșu;
Cum plecă de la o stână,
Un burduf plin cu făină.

Și când hârbu sfârâla,
El ca pasărea sbura;
Ca vântoasa a venit
Și în tindă a plesnit.
Iar cumătra spârleată,
O rămas mută de-odată.
Ea cu greu își aminti,
Că strungarii o minți.
Căci în loc de păr din cap
I-o adus trei peri de țap
Și clobanul o scăpat
Iar burduful o crăpat!...
Și spun basme și povești
Cum le-auzi, te încrucești.

* * *

Toate 'n drum le admirăm
Și din cârmă vârtos dăm.
Apa dulce ne vorbește
Și cu noi călătoreș'e...
Col' sub râpă la Stejaru,
Se bat cremenea cu-amnaru;
E-un pescar ce face un coș,
Ca să prindă pești d'un borș.
Mai la vale o copilă,
Duce cânepă în topilă.
Și în plasă doi căței
Se joacă printre viței.
Și când hoarcă ml-l cămașa
Plutim balta la Fărcașa.
Pluta 'n gânjuri vrea să cânte;
„Am trecut pârăul Pânte!
Și după un cot mai greu,
Lăsăm podul Vadu Rău;
Vedem râpa din Popești,
Mai înaltă ca 'n povești.
Și spre Fagu cum plutim,
Noi la Dreptu o izblim.
Săvineștii îl lăsăm,
Și la Galu ajungem.
Unde fete cu altiță,
Dau flăcăilor guriță;
Dau săruturi de pomană,

La flăcăii din Polană.
 Din Polana Tellor,
 De pe vremea smeiilor ;
 Când acel fără-de-lege
 O vrut lumea să înece ;
 Ş'o trimis un nătărău
 Ş'o rupt vârful la Ceahlău ;
 Şi 'n spre Toance vru s'o ia,
 Să 'nchidă valea cu ea,
 Ca s'adune orice strop
 Şi să verse în potop
 Toată Bistriţa turbată,
 Să înece lumea toată.
 Dar cum urlaşul Duh,
 Umbla brambura 'n văzduh,
 Aude-un cucuş cântând
 Şi un câine schelălând.
 Şi 'nfricat cât nu se poate,
 O scăpat piatra din spate.
 Şi ca glonţul cade pară
 Rămânându-l vârful afară.
 Atunci Dracu zăpăcit,
 Ca o roauă o pierit,
 Lăsând doar o amintire
 'Naltă cât o mănăstire.
 Şi atât e de frumoasă
 Incât doru nu te lasă,
 Ca să vii din altă ţară
 Să priveşti aşă comoară.
 Şi din Gura Largului
 Vedem culmea Hangului,
 P'unde robii de la noi,
 Făceau cirte la ciocoi.
 Şi cu plug de lemn arau,
 Muntele şi-l sămănau.
 Şi lucrau sub greul bici,
 Chiar şi copilaşii mici !...
 Acum pluta merge şuba
 Rămânând în stânga, Buba
 Iar în dreapta, măi băeţi,
 Pleşuv dealul Măluşteţi.
 Cotul Popel ne îngheaţă :

„Ține-o, bade, la musteață,
 „Ține-o sus către prichici,
 „Că stai șapte zile aici !
 „Că te-apucă Sântiile,
 „Cu pluta la Humărie“.
 Strigă un cloban cu drag,
 Către-al nostru brav moșneag.
 Și de-aici cum am trecut,
 Cu toți cruce am făcut.
 Când iată la Bistricioara,
 Un țigan frumos ca cloara.
 Cu cobză și cu scripcuță
 Și cu nevastă desculță,
 Imbrăcați ca și un nap,
 Sar pe pluta noastră, leap !...
 De-aici gândul meu ș'al tău,
 Șboară sus cătră Ceahlău ;
 La a sa Duruitoare,
 La drum lung de căprioare.
 Și la stâni cărlănărie
 Și la mândra Panaghie.
 La izvorul de la Toacă
 Și la cabana cea dragă.
 La casa de poposire
 Și la sfânta mănăstire.
 Colo în vale jos în sat,
 Este al Cnejilor Palat.
 C'o mică bisericuță
 Rămasă de la măicuță ;
 Cu zid greu de apărare,
 Turnuri mari de închisoare ;
 Unde robii cei greșiți,
 Mureau în ardei prăjiți.
 Și în bolta 'ntunecoasă,
 Sorbeau fum de piele arsă !
 Sub palatul cu fiori
 Au rămas multe comori,
 Zăvorite sub lacate,
 Cine poate să le cate ?
 * * *
 Și în cale, oameni buni,
 Stau Lețești și Răpciuni

Ca și Schitu și Durău
 Ce-s umbrite de Ceahlău
 Și păzite de Dochța,
 Care își păzea turmița
 Prin poene fermecate,
 Cu nouă cojoace 'n spate...
 Lăsăm Hangu și Fărțâgl,
 Cu plutași mulți și volnici.
 Și pe-aiți pluta cu noi,
 Trage, bat-o, la zăvol.
 Să pască la bolovani,
 Să ne rădă cei clobani.
 Iar prin șforuri și gărlită
 Țai la cârmă, măi bădiță!
 După muncă îndelungată
 Și Buhalnița s'arată;
 Rămân plute încurcate
 Și sumane înecate;
 Rămân plute 'n vădurele
 Și plutași numai în plele;
 Plâng sârmanii dălcăuși
 După sprangă și țaruși;
 Plâng cu hohot și plâng tare,
 După geanta cu mâncare.
 Și oștează lung cu jele,
 După cloareci și obele
 Vai! în cale iar la greu
 Este Cotul Hurduzău,
 Unde-un moșneag de la oi,
 Surd, cu pletele vâlvol,
 O lăsat-o cătră câmp
 Ș'o pus pluta 'n țoampe strâmb.
 Un țancău o nîmerește,
 Peste boambe dășăgește.
 Și de-acum e val de noi
 Că vin plutele puhoi;
 Să fac jnemetes 'ncâlcite,
 Și din lemne les chilbrite,
 Iar din țancuri foc și fum
 Și din cărme praf și scrum.

* * *
 Acum peștilor mâncați

Mămăligă cu cârnați;
 Căutați în geanta mea,
 Că am lapte cu cafea.
 Intr'o sticlă ceai cu rum
 Și o pipă de tutun.
 De cătați în pungă mea,
 Poate-un leu de veți vedea,
 Dar veți da de-o undițucă
 Veți, să nu vă prindă, țucă,
 De mai aflu a mea torbă,
 Noi deseară stăm de vorbă.
 Ș'o să ne urăm pe lună,
 Intr'o țâglă „poftă bună!”.

* * *
 Și chemați de-a văi dor
 Lăsăm Săcul și Izvor;
 Dar prin Bou colo 'n 'cot,
 Se ridică părul tot;
 Pun sumanu 'n sălcier,
 Dau cărma la un boier;
 — „Țâne-alătura de mine,
 Că aiți nu cântă-a-bine;
 Dălcăușul nu mai poate,
 Prin nahlapuri să înoate.
 El este drăguț volnic,
 Face cruce, nu-i nimic.
 Se prinde de cârmușoară,
 Ud ca un puluț de cloară.
 La musteață sus ținem,
 Cu malul nu ne certăm.
 Însă cei din urma mea
 N'o prins bine holburea,
 Două cărme au greșit
 Și cu râpa s'au sfădit;
 Străgă-o, lele, din răchiți
 — „Voi sunteți plutași vestiți?
 Dragii mame!, băletani,
 Am o turmă de cărlani.
 Cine mi-o păzește o zi
 Cu el noaptea oi dormi;
 Cine mi-o păzește-o lună,
 Am să-l dau răsplată bună.

O cămeșă 'n puchițel
 Și deseară ochii mei.
 „Bine, bine, tu lelică,
 „Ne dai plată frumușică,
 „Nol sâmbria o primim,
 „Dar cârlanii nu-l păzim.
 „Hal cu noi să plutărim
 „Unde-om sta să ne tocim!

* * *

Și acum trecuți din cot,
 Uzi ca rața peste tot,
 Prin dolii ne răcorim
 Și cătră Bicz pornim;
 O rămas Cârnu de noi
 Ș'al Potocilor zăvol.
 Și prin joc frumos de cieni
 Plutim balta la Dodeni
 Și Biczul îl zăresc
 Cu al lui Palat Domnesc;
 Cu aripa până 'n apă,
 Unde cerbii se adapă.
 Unde lezii jucăuși,
 Printre brazi își fac culcuș.
 Unde soarele de sus,
 Bland lucește cătr'apus.
 Unde un miros de tei,
 Lin străbate către chei;
 Unde 'ncet cu pasul rar,
 Vin căruțile cu var.
 Și colea pe la 'nserat
 Cântă-un tânăr recrutat;
 — „Hăi, plăvanii mei iubii
 „Pân'în târg nu obosiți;
 „Că v'am dat de mititel,
 „Când erați crudani vițel,
 „Lapte de la nouă vaci,
 „Să fiți mândri și cornaci!
 „Duceți carul meu cu jbanț
 „Până 'n târg la Piatra-Neamț,
 „Unde varu-l dau pe bani,
 „Haldeți, dragii mei plăvani!

* * *

Pe-aiți valea nu glumește,
 Ne improașcă și cotește.
 Și prin Capșa cea turbată,
 Pluta trece o săgeată:
 Bubuitul de butuci,
 Ne face de cap năuci;
 În cascade jos cădem
 Și iar sus ne ridicăm.
 Ne sucim, iute vâslim,
 O cârmă să nu greșim.
 Pe aici ne-am amintit,
 De'un prinț tânăr și iubit;
 Ce-și avea palatul său,
 În pădure la Ceahlău.
 În barcă de rezonaț
 O plecat la Piatra-Neamț.
 Bistrița era puhoi
 Și îi hotări război.
 Valuri mari și furioase
 Băteau fața lui frumoasă;
 Lui de asta nu-l păsa,
 Ca săgeata 'n jos mergea.
 La Bicz o țâr'o stat,
 O gustare o luat,
 Și 'n Capșa când o ajuns,
 D'un flor a fost străpuns.
 Un nahlap prea urlaș,
 Trânti prințul dragălaș
 De o stâncă s'o lovit,
 Ș'alcu moartea l-o 'ntâlnit.
 Apa cu un gând haln,
 Șapte zile îl ține 'n sân.
 Preoți, dascăli se rugau
 Și plutași îl cătau.
 Și plângea de dorul său,
 Chiar și toaca din Durău.
 Mănăstirea îl jelea,
 Maica la icoane sta.
 Și monachii dela schit
 Cereau prințul mult iubit,
 Și nevasta 'n grădiniță,
 Plângea ca o copilă

Copilașii se jucau
 Și de tată 'ntrebară.
 Și întreba cu mult dor
 Unde e tătlucul lor
 Și întrebă azi și mâne.
 Dară tătucul nu vine.
 Curg sudorile pe noi,
 Cum curg gărlile 'n zăvoi.
 Gâfâind răzbit din greu,
 Am ajuns pe la Tarcău.
 Unde peștii cel voinici
 Li înghit pe cel mai mic;
 Unde gură mare fac,
 Cei ce nu muncesc de-un franc;
 Cel ce zilnic clevetesc
 Și din mlere gros hlintesc...
 Tarcăuaș, vale frumoasă,
 Vara vine secetoasă!...
 Ardeluța și la schit,
 Doamne, bine-i de trăit.
 Mânânci păstrăv afumat
 Și bei Rîsling parfumat!...
 De la Brateș mai la vale
 Geme valea de țignale.
 Gem și oamenii muncind
 Și trântorii 'n brazi dormind.

* * *

Bistrița-i ceva mai dulce,
 Pe la Strajă 'n jos ne duce;
 Unde bravii luptători,
 Opreau pe năvălitori;
 Pe Tătari, pe Ruși și Turci,
 Lovind zdravăn cu măciuci,
 Așternând pădurea 'n cale,
 Toată cu vârful la vale.
 Le facem multă șicană,
 Căzând sânguri în capcană.
 Unde prin firești cuvinte,
 Găseau spadă și morminte.
 Pe valea cu loștriți multe,
 Vin sumedie de plute;
 Cu studenți și călători

Și fete cântând în zori.
 Dar în Gardu Oanțului,
 Tace gura ori și cui;
 Că stâncele-s curmeziș,
 Și pluta o ia grăpiș,
 Ba-ți mai face și amar,
 Că nu pleacă fără par!
 De aici când am pornit,
 Altă poznă am pățit:
 O hulboană ca un iaz,
 Ne face mare necaz;
 Că din maiul cel stâncos,
 Ne trage la deal frumos,
 Și Țigani prinși de jale
 O scăpat cobza pe vale
 Și scripcuța bucățele,
 Se juca prin vălurele.
 Și plângând îi zice Oancea:
 „Că din Dorna pân'la Vrancea,
 „Nu-i mai rău ca la Bocancea.
 „Dar plutașu care-i bun
 „Toarce pluta în prejur . . .

 „Pune flori la pălărie,
 „Și duce pluta la vie!
 „Prinde pluta la Sarata,
 „Și bani-i duce la Slată;
 „Duce pluta la Tabon,
 „Și banii la Solomon!

* * *

Ș'am zis foarte măr rotat,
 Drumu nostru-i terminat.
 Prin acest ținut dulos,
 Am văzut ce-l mai frumos.
 Și de vrei ca să privești,
 Vino ca să plutărești,
 Vino să muncești cu noi,
 Printre grinduri și zăvoi,
 Să trăim ca niște frați
 Plutărind la Piatra-Neamț.

Joan Dragan
(1886--1937)

Ioan Dragan.

Era un început de an școlar.

Un vânt de toamnă, rece, adia ușor făcând să tremure frunzele plăpânde ale plopilor de pe alee. Un soare palid se ridicase deasupra; prin văzduh sburau câteva frunze în ondulări neregulate, purtate de vârtej. În fața școlii, pavilionul național fâlfâia majestuos, în bătaia vântului. Elevii străjeri, în formație, terminaseră cuvenita ceremonie și cu bucuria în suflet, așteptau.

Glasurile lor răsunaseră până departe, peste deal, de unde parcă ecoul se mai auzea încet. Veniseră de acasă la școală, după o vacanță lungă de trei luni de zile, cu puteri de muncă nouă și cu o profundă credință în băncile școlii pe care le părăsiseră acum trei luni. Veniseră cu moralul crescut; acel moral ce înalță orice suflet și îl face fericit.

Profesorii stăteau în grup pe scările lucitoare și priveau cu ochii veseli pe elevi.

Dintre dânșii se desprinsese deodată o figură distinsă și înaintă câțiva pași.

Ce privire blândă și ce zâmbet curat pe buzele sale...

Se opri pe loc și aruncă peste capetele elevilor privirea sa de părinte. Cu fruntea sus, luminată de razele palide venite de la soare, cu trupul chipeș, emoționat în primele clipe, elevii au găsit pe directorul și profesorul lor. O liniște de mormânt se întinse și începu cuvântul directorului.

Era aceeași voce blândă, plină de duh și înțelepciune; aceeași privire părintească în persoana directorului școlii.

După ce ură bun venit scumpilor lui elevi, evocă cu glas dulos dar plin de farmec trecutul glorios al școlii și generațiile ieșite de pe băncile ei. Parcă-i tremura glasul. Se opri o clipă și rămase gânditor. Era aceeași liniște mormântală și nimic nu se mișca.

—Cine e acesta? Întrebă un elev străin pe un camarad al său.

—Directorul nostru, Ioan Dragan, răspunse scurt colegul.

Glasul lui Ioan Dragan începu iarăși. De data aceasta era parcă mai luminat la față.

—... Anul acesta, băieți, sărbătorim jubileul a douăzeci și cinci de ani de la înființarea școlii noastre!

O bucurie nespusă cuprinse pe profesori și elevi, iar

Ioan Dragan zâmbea plăcut și ușor, căzut în acea fericire ce numai un părinte adevărat o simte.

Cu câtă plăcere și cu câtă vioiciune pronunțase directorul cuvintele care anunțau sărbătoarea jubilară. Glasul lui se răsfângea ca un murmur sfânt în sus, spre cer, ca o jertfă de mulțumire. Își termină cuvântul și intră fericit în cancelarie.

* * *

Ioan Dragan era un profesor ales. De prima dată când l-au văzut elevii săi, au prins o mare dragoste pentru acest suflet de părinte, care toate le înțelegea. Privirile sale dulci, iubirea plină de patimă pe care o arăta, făcea ca elevii să-l simteze mult și să vadă în persoana sa o lumină vie ce trimitea razele sale înspre dânșii; făcea să-și simtă fiecare sufletul încălzit măcar cât de puțin din flacăra înțelepciunii ce o purta în sine profesorul. Era întruchipată în el bunătatea și iubirea pe care numai dânsul știa să le impună. Il așteptau cu drag elevii la clasă; pe sala scilpitoare în razele reflectate, se auzeau parcă lunecând pașii săi ușori, porniți spre clasele unde avea lecții. Ajuns pe catedră, cu glasul limpede și cald și cu o privire blândă de părinte, trimitea prin puterea cuvântului său lumină din înțelepciunea sa.

Acum se începea un nou an școlar. Venise să privească pe elevii săi, care, pătrunși adânc de înțeleptele cuvinte, au intrat în clasă cu nădejdea într'un an bun și fericit. Ecoul cuvintelor directorului răsunau puternic în mintea lor și le dădea curaj.

Și se începu anul școlar. Porțile lăsau printre deschizăturile lor o lumină călăuzitoare a speranței și surâdea în față viitorul. Profesorul și directorul Ioan Dragan începu vleața obișnuită de școală, cu lecții, cu siatură împreună cu colegii săi și elevii. Sălile lucitoare ale școlii primeau iarăși șoaptele pașilor lui și elevii îl așteptau iarăși cu nerăbdare.

— Căci, unde nu este primit omul bunătății! Iubea acest om mai presus de toate pe copii și întotdeauna dădea un sfat și o vorbă bună, ca un adevărat părinte.

În vleață a avut de luptat cu vremuri grele; a avut de suferit și a știut să-și ducă suferința cu cel mai mare curaj. Apoi, s'a bucurat în vremuri bune, căci avea nădejde în viitor și în Dumnezeu cel de sus.

Când venea la clasă, se simțea tot mai strâns legat de elevii săi, de tinerețea lor naivă și de tot ce-l producea bucurie în suflet. Dar, vleața omului e trecătoare; ca o barcă pe

valuri se clatină și adesea cade pradă valurilor. Cu începutul anului școlar, Ioan Dragan simțea alături de bucuriile ce le avea de la elevi, încă ceva. Simțea că sănătatea sa este din ce în ce mai șubredă. Dar se îmbărbăta singur și căuta să fie cât mai de folos școalei și elevilor săi. De multe ori se adâncea în negre gânduri în cancelaria școlii și atunci își aducea aminte de clipele vieții sale.

— Mic, la părinții săi din Hoisești Neamțului, școlar, student prin străini, în lipsuri de tot felul... Războiul. Clipele lui mai grele, clipele străinătății pe care le simțea acum, după atâta timp trecut. Le-a îndurat pe toate; a voit, a luptat și a izbutit.

Era un suflet nobil și căuta să-și studieze sufletul. Rămănea de multe ori gândind departe în negura trecutului și se trezea regăsindu-se pe sine... Atunci se simțea ca o lumină ce se va stinge în curând. Boala de care suferea își arăta tot mai dușmănoasă colții în ființa sa. Ioan Drăgan căuta să o înfrunte, să o nimicească; se îmbărbăta singur și când cădea obosit, murmură încet o rugăciune...

Zi cu zi trecea și boala îl cuprindea tot mai mult. O simțea cum lucrează, o simțea cum caută să-l doboare. Se așeza la masă și stătea mult timp pradă gândurilor...

— Doamne, în puterea Ta stăm cu toții...

O adiere diafană îl mângâia ființa într'un moment și atunci o rază de speranță lua naștere în mintea sa. Se ridica vesel parcă și pleca spre clasă, unde știa că-l așteaptă, ca întotdeauna, elevii gata de a-l sorbi cuvintele și sfaturile.

În timpul lecției, din când în când mai dădea câte o povață, iar când obosea, stătea câteva clipe dus pe gânduri și-și privea elevii duși și jalnici. Schimbarea sa a fost observată imediat. Când a ieșit din clasă nu mai era gălăgia obișnuită în urmă. Se impusese o liniște și o nedumerire în sufletul școlariiilor.

— Domnul director e bolnav, suspină unul.

Și așa era. Timpul se scurgea după aceleași reguli. Toamna se așternuse de-a-binelea, codrul își îmbrăcase hațna-i ruginie. Cărduri de cloți sburau peste pădurea desbrăcată de frunze, iar în susul zării se vedeau plecând ultimele ștraguri de păsări.

Era o zi înnoată. Ioan Dragan se găsea în cancelarie și în sufletul său era o frământare, o durere. Singur, stătea la locul obișnuit; doar tictacul ceasornicului din colț turbura liniștea. Tresări... Sunetul clopoțelului îl aduse din lumea

gândurilor sale, în lumea școalei. Se ridică și luă catalogul.

— Am cu clasa VI-a, zise el, și ieși. Intră în clasă, unde elevii îl așteptau. După ce termină de ascultat, închise catalogul și rămase privind elevii. De ce nu mai explica? Avea ceva de spus? Avea aceeași privire dulce, plină de bunătate ca și mai înainte. Pe buze-i apăru de data aceasta un zâmbet vag. Privea și privirea lui atât de caldă, ca o floare tânără de primăvară, făcu să tresară elevii săi și un sentiment de milă se născu în sufletul lor. Buzele directorului se mișcară.

— „Văd că vă dați silința, băieți! Sunt mulțumit“. Și rămase tot gânditor cu privirea înainte. O lacrimă caldă îi apăru pe obraz. Își scoase binșor batista și o șterse. Iar elevii stăteau cu inimile strânse de durere.

— Poate nu-l mai văd, gândi profesorul, căutând să-și înăbușe plânsul. Plângea? Pentru ce? Nu suferise el atâtea? Dar simțea că se va despărți odată de tot ce-l era mai drag lui. Deabia își mai putea stăpâni durerea printr'un plâns lăuntric.

— Sunt mulțumit de voi!

Oftă ușor, luă catalogul și ieși înainte de a suna. L-au mai văzut elevii de atunci odată. Insoțea pe un domn inspector venit la școală. Era parcă mai vesel, dar pe față erau zugrăvite trăsăturile suferinței. Și atât...

A doua zi, s'a aflat că directorul nostru nu mai era la școală. Plecase departe la o clinică să-și caute sănătatea. Părăsise școala, colegii și elevii și numai dânsul a știut cât a suferit pentru aceasta. Clipele unei despărțiri de tot ce ți-i mai drag, cer întotdeauna lacrimi, căci numai ele alină suferințele. Se ducea într'o lume străină, pe care o cunoștea adânc; se ducea departe, fără a privi înapoi. O tainică presimțire îi străbătea sufletul sbuciumat. Acolo, așezat pe un pat, se gândea ore întregi la cei lăsați în urmă. Se gândea la familia dragă, căminul plin de amintiri, la colegii și la elevii săi rămași departe spre zare, într'o vale a unor munți. Lacrimi calde se scurgeau pe obrajii săi înfierbântați și îl purtau gândurile spre locurile de unde plecase. Le va mai vedea oare?

La școală elevii și profesorii sărbătoreau împlinirea a douăzeci și cinci de ani de la înființarea școalei. Era ziua așteptată de toți și pe care o anunțase atât de increzător directorul Ioan Dragan. Cât de bucuros era și cât de fericit se simțea el la începutul anului. Suferise mult și trebuia parcă să mai sufere. Suferința este nobilă — dar această suferință îi rupea sufletul. Era departe la spital.

Primi apoi o telegramă. Elevii străjeri, în frunte cu comandantul lor, și colegii îi urau grabnică însănătoșire. Stătu o clipă desorientat. Își pierdu șirul gândurilor, apoi încet își reveni. Ioan Dragan își amintea de serbările din anii trecuți pline de veselie și voce bună. Se împlineau douăzeci și cinci de ani de la înființarea școlii, a căreia director era și se gândea că dânsul anunțase marea sărbătoare. Vedea parcă pe elevii săi străjeri, veseli, îngenuchiati, rugându-se în jurul pavilionului, conduși de deviza sfântă. Își amintea de toate faptele frumoase ale străjerilor, dragostea de muncă, micile ambiții nevinovate pe care le văzuse și le admirase.

Se gândea la colegii săi adunați în cancelarie. Și atunci durerea îl copleși. Sărută ca un copil hârtia primită și o udă cu lacrimi calde. Era ca un copil, dar se simțea mulțumit așa. Oare nu plecase tot dintre copii? Nu-l așteptau copiii, undeva departe?

— Douăzeci și cinci de ani de viață a școlii. Gândul acesta era ca o șoaptă venită din depărtare. O va mai vedea oare? Simțea slăbiciunea, dar se îmbărbăta. E departe de tot ce-l fusese mai scump în viață; de însăși viața lui se simțea departe. Vedea că va cădea răpus în fața boalei ce-l chinuia. Și apărură un zâmbet vag și trist pe buze, ca altădată pe catedră.

După inspecție, a plecat lăsând în regulă totul. Se pregătise parcă de o călătorie mare. Și acum... Lacrimile nu-l lăsară să se gândească mai mult. Trecură câteva zile, care fură pentru Ioan Dragan clipe de supreme amintiri. Într-o dimineață se simți mai slab ca oricând. Și atunci văzu că sfârșitul îi e aproape. Aștepta clipele cele de pe urmă ca un martir cu gândul la Dumnezeu cel din ceruri, căci numai acolo sus simți că-și va găsi adevărata fericire și liniște. Indreptă gândul spre locurile scumpe lui, lăsate în urmă, departe. Amintirile sunt ca adierea vântului de primăvară, ce aduce pe aripile sale parfumul îmbătător al florilor. Peisajul vieții îi apărură în minte, în culori nuanțate, în reliefuluri diferite. Nu mai simțea nici durere, nici intristare. Ce clipe fericite — după un sbucium puternic! Ce liniște adâncă!. Suspină încet, își duse mâinile la piept:

— Doamne, în mâinele Tale suntem cu toții !...

Rămase cu privirile în necunoscut și cu același zâmbet vag, cu murmurul mărunț pe buze, se sfârși. La geamul camerei sale începu a sufla puternic vântul. Ioan Dragan nu mai era. Plecase de pe lumea aceasta spre o altă lume plină de îngeri novnovați ca sufletul copiilor lăsați în urmă.

Vestea morții directorului și profesorului Ioan Dragan fu ca o săgeată implântată în inimile elevilor. Durerea era mare și încercarea era grea. Intr'un colț un elev plângea.

— A plecat ultima dată mulțumit de noi... Avut-am un părinte care... și plânsul îl înăbuși. Fiecare își ștergea o lacrimă de pe obraz. S'a stins făclia de lumină, care a ars atâta timp. Pașii săi nu mai trec pe sălile școalei și nici glasul acela blând și hotărît nu se va mai auzi. Prisosul de recunoștință pentru cel ce a fost cuvântul și bunătatea, trebuia dat acelul ce-și lua drumul spre ceruri. În pâlparea făclilor de ceară, în fumul de tămâie care se înălța în sus, în semn de jertfă, cu scriul înfășurat în tricolorul mândru, Ioan Dragan, iubirea elevilor, coborî în întunericul mormântului. Dinspre Nord, crivățul începu să sufle puternic, aducând nouri grei care lăsau să cadă pe pământ primii fulgi. La capătul mormântului, un muc de lumânare aprinsă veghea încă. Iar departe printre cruci, se auzeau șoapte parcă, însoțind vâjâitul vântului ce trecea furios pe deasupra mormântului proaspăt.

ANGHEL CONSTANTIN

Biblioteci școlare și sătești.

Printre marile probleme care trebuiesc rezolvate și la noi, în cadrul noilor aspirații ale sec. al XX-lea, este și aceea a bibliotecilor școlare și populare. Pentru a putea lua ființă și exista aceste biblioteci, avem nevoie de cărți, care la rândul lor (având în vedere chestiunea ce ne interesează), le putem împărți în cărți bune pentru biblioteci școlare și cărți bune pentru biblioteci populare.

Mai înainte de toate, voi arăta, în câteva cuvinte, marea însemnătate a cărților, în general, care au fost și sunt, din cele mai îndepărtate timpuri și până astăzi, ca o flacără ce arde în mijlocul întunericului.

Cine a alergat la carte, a avut întotdeauna lumina suferință și n'a zăcut în întuneric. Iar unde sufletul nu este luminat de astrul strălucitor și răspânditor de lumină care este cartea, acolo și trupul este mort.

Cartea este cel mai bun prieten al omului, povățuindu-l numai spre bine — bine înțeles dacă știe s'o aleagă. Cartea bună nu este ca un om viclen și prefăcut, ci este credincioasă și fără nici un gând ascuns. În ea omul găsește atât hrană pentru suflet, cât și îndrumări pentru viață.

Un proverb spune: „Cartea este gândul lui Dumnezeu pus în sufletul oamenilor înțelepți”.

Iar într'un papyrus egiptean, scris cu mai multe mii de ani înainte de Domnul Isus Hristos, se pot citi următoarele cuvinte semnificative: „Aici se găsește doctorie pentru suflete. Această carte trebuie s'o poarte fiecare om cu el și s'o citească așa precum e scrisă, căci e mai bună pentru sufletele oamenilor, decât tot ce se găsește în țara asta”.

Și într'adevăr, nimic nu poate crea o plăcere mai aleasă, decât citirea unei frumoase cărți.

Străbunii noștri, Romanii, ziceau că este o mare fericiție a trăi cineva în intimitatea intelectuală a marilor gânditori.

Carlyle, marele gânditor pe care l-a avut poporul englez, a zis: „Nimic nu e mai minunat ca o carte. Tot ce omenirea a făcut, gândit sau dobândit, tot ce are și tot ce-a fost, se păstrează minunat de bine în foile unei cărți.

Ele alcătuiesc comorile cele mai prețioase ale omenirii, tainele cele mai ascunse și frumusețile cele mai încântătoare ale naturii”.

Un alt învățat italian zice: „Cărțile bune sunt cei mai siguri, cei mai credincioși și cei mai scumpi prieteni ai casei, gata întotdeauna să-ți țină de urit în singurătate, să te consoleze în dureri, să-ți înalțe mintea, să-ți educe inima și să te răsplătească de desamăgirile continue ale vieții. Cărțile sunt comoară de experiență, adunată de veacuri”.

Relese de aici, prin cât de frumoase cuvinte, au arătat diferiți învățați ai secolelor însemnătatea cărților bune. Căci și printre cărți, ca și printre oameni, sunt unele rele, pe care le putem asemăna cu prietenii falși.

Și e bine să știi să-ți deosebești, căci numai așa te vei putea feri de ei. Orice carte rea este ca un dușman ascuns, care stă la pândă, spre a te putea lovi.

Trecând acum, după ce am arătat marea însemnătate atribuită cărților bune, la problema bibliotecilor școlare, putem spune de la început că decenii de-a-rândul, copii au fost învățați mai mult să citească, să scrie și să socotească.

Hrana sufletească acumulată în timpul școlarității, cu care absolvenții porneau pe drumul vieții, era așa de puțină, încât la mulți, mai târziu, toată știința se rezuma la iscălitul numelui. Și răul acesta, ne pare că încă mai dăinuiește și astăzi, prin unele părți.

Căci, la ce l-au folosit cei 7 ani de școală primară, dacă absolventul nu simte și el nevoia, cel puțin în zile de sărbătoare, sau în nopți lungi de iarnă, să stea cu o carte în mână?

De aceea ne revine nouă datoria — generațiilor care ne bucurăm de marile descoperiri ale sec. XX-lea — să facem noi, ceea ce nu s'a făcut mai înainte, pentru ca și poporul nostru să poată ținea pas cu nevoile vremii și să se poată achita în mod satisfăcător, de rolul pe care i l-a încredințat istoria.

Plăcerea cititului o putem sădi în sufletul copiilor, cu prilejul lecțiilor de citire ș. a. Trebuie apoi să ne preocupe, în deosebi, lecturile intra și extra școlare ale elevilor noștri.

Unei școale, oricât de reduse i-ar fi mijloacele materiale, nu trebuie să-i lipsească o cât de modestă bibliotecă școlară. Cuprinsul tuturor cărților din ea trebuie cunoscut de învățător, spre a putea ști cui le poate da.

O zi anume pe săptămână poate fi fixată, când copiii ar putea primi cărți din biblioteca școlară. Pentru a le cunoaște preferințele, îi vom lăsa pe ei să-și aleagă. Nu vom interveni decât atunci când vom vedea că un copil a ales o carte, care

întrece priceperea lui. Vom sta apoi din când în când de vorbă cu el, asupra celor citite. Ne putem convinge cu această ocazie, dacă înțeleg ceea ce citesc și în ce măsură pot reda ideile cuprinse în cărțile citite, ș. a.

Problema bibliotecilor școlare, fiind o problemă importantă pentru școala românească, autoritățile școlare de până acum au făcut ce au putut pentru prosperarea acestor „anexe”. Este nevoie însă ca acum, această problemă să fie rezolvată în mod științific și nu prin improvizații, așa după cum am văzut în unele părți.

Un regulament de funcționare, de înzestrare, va putea pune la punct problema bibliotecilor școlare.

Și dacă literatura noastră pentru copii nu este bogată ca în alte țări, totuși ea are destule lucrări, din care se poate alcătui o frumoasă bibliotecă școlară.

Tot materialul ce-l avem în literatura noastră, ar trebui studiat, apoi alcătuite cataloage după sex, vârstă, mediu și alte considerațiuni.

Iar când fiecare școală va avea bibliotecă școlară, care să nu fie mâncată de șoareci prin dulapurile cancelariilor, iar cărțile — potrivite gustului copiilor — să fie citite, atunci vom putea face cu adevărat un pas mai înainte și ne vom putea apropia de treptele pe care stau țările din Apus.

Intr'un sat, însă, nu este deajuns numai o bibliotecă școlară pentru copii. Aceasta le folosește atâta timp cât ei sunt în școală. Dar odată ce termină școala, cu gustul pentru citit format, ei simt nevoia de a citi mai departe.

Și chiar în masa poporului, se simte nevoia de a citi cărți frumoase. Dar în caz de nu se simte această nevoie, atunci trebuie insuflată de noi, căci numai așa vom putea da lumina de care are nevoie. De aceea este necesar ca în fiecare sat să funcționeze și o bibliotecă populară.

Aceste biblioteci populare, a căror importanță n'a contestat-o nimeni niciodată, s'au introdus de cu vreme în toate țările care stau în fruntea civilizației.

Anglia este cea dintâi țară care a legiferat înființarea bibliotecilor populare. Legea pentru înființarea lor a fost depusă în Parlamentul englez în 1850, la 14 Februarie, de către deputatul William Ewart. Prin această lege, fiecare contribuabil trebuia să plătească o taxă la comună. Și cu ajutorul acestor taxe, bibliotecile populare din Anglia și-au început opera lor binefăcătoare.

În Franța și în Germania, s'au înființat deasemenea numeroase biblioteci populare. Așa de ex., Berlinul are peste 30 biblioteci.

Patria clasică a bibliotecilor populare este însă America și în deosebi Statele Unite. Cea dintâi bibliotecă acolo s'a înființat la New-York, în 1732, de către Franklin.

Efectele binefăcătoare ale bibliotecilor populare le găsim apoi și alurea: Japonia, Danemarca ș. a., care au înființat biblioteci la timp, iar acum au ajuns acolo unde știm cu toții.

La noi, în anii din urmă, au luat ființă biblioteci populare. Așa avem în: București, Iași, Cluj, Cernăuți, ș. a., însă ele sunt necesare, după cum am arătat mai înainte și la sate.

Iar acei care au înțeles însemnătatea lor, au început a le da ființă prin unele părți. Dar ce folos, că o parte din ele nu corespund scopului urmărit!

Fiecare bibliotecă ar trebui să cuprindă cărți cu caracter moral, istoric, cultural, agricol, distractiv, ș. a. apoi de geografie și diferite reviste populare.

La împărțirea acestor cărți, se va avea în vedere vârsta, precum și branșa flecărului (lemnar, agricultor, fierar, ș. a.).

Iar când ar fi primite înapoi, bibliotecarul, care în cele mai multe cazuri este un învățător, ar trebui să se intereseze și de profitul cu care a rămas cititorul.

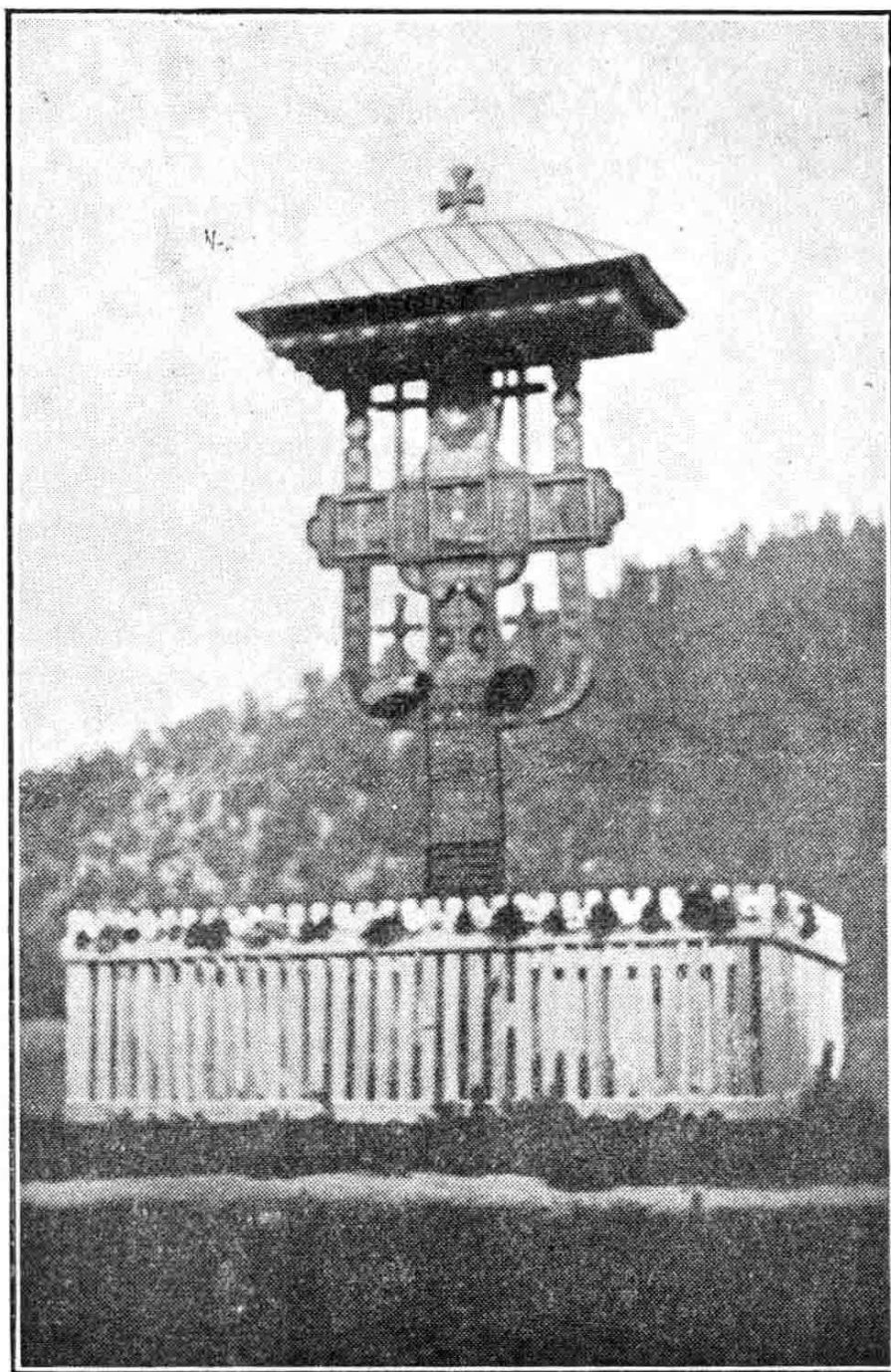
În alte țări s'au văzut cazuri, când tinerii sau bătrânii au confruntat cele citite cu realitatea, spre a se convinge dacă într'adevăr corespund. Astfel, un vizitator ne povestește că a văzut în Germania într'un sat mai mulți tineri cu vitele, care la un moment dat au trântit un țap jos, i-au deschis gura și i-au numărat măselele ca să se convingă dacă sunt atâtea câte scria în cartea pe care o aveau cu ei, împrumutată de la biblioteca populară.

Intorcându-ne acum și la noi, ne-am putea pune întrebarea: Oare marile noastre case de editură și'n special Casa Școalelor, Societățile culturale în frunte cu Academia Română, învățații și scriitorii, toți laolaltă n'ar putea edita și întocmi o bibliotecă sătească model, spre care să se îndrepte cererile tuturor?

Timpul, să sperăm că va rezolva și această problemă, care este de o importanță capitală, în viața poporului nostru.

Iar noi dascălii, luminătorii neamului, trebuie să depunem cu dragoste și jertfă, chiar, o muncă neprecupețită, prin a înființa, așa cum vom putea, biblioteci școlare și populare, iar meritul și recunoștința, bine meritată dela cititori, vor fi ale noastre.

IOAN ARHIRE

Troita dela Bicar

Premilitare.

Duminică, 2 Octombrie, a. c., în cadrul unei impresionante sărbătoriri, a avut loc sfințirea troiței ridicată în comuna Bicăz, de către Subc. Preg. Premilitare, în amintirea Eroilor Neamului. Troița, care este o adevărată operă de artă, a fost lucrată în întregime de către învățătorul Constantin Podoleanu, comandantul Subc. Bicăz.

Pe cruce s'a săpat rugăciunea neîntrecutului poet M. Eminescu :

*Rugămu-ne 'ndurărilor,
Luceafărului mărilor;
Din valul ce ne bântue,
Înalță-ne ne mântue;
Privirea adorată
Asupră-ne coboară,
O maică, Prea curată
Și pururea fecioară Marie.*

Au fost de față D-nii Maior C. Săvlănescu, Subinspectorul P. P. Neamț; Maior Ante Gh., Comandantul Centrului Piatra; Cavalier al ord. Mihail Viteazu; D-l Pretor Stolan; D-na și D-l Ing. Solomon, Șeful Domeniilor Bicăz, cu funcționarii; Învățătoarele; Maria Iliescu, Cleopatra Baltă, Laura Podoleanu, Elena Kop, Virginia Mitru; Învățătorii: Petre Podoleanu, Ioan Cocea, Al. Iliescu, Gh. Trifan, C. Podoleanu, Vasile Mitru și Const. Reslescu. Subcentrele P. P. Vaduri, I. G. Duca și Bicăz. Străjerii din Cârnău și Bicăz și un mare număr de săteni din Bicăz, Tașca, Cârnău și Tarcău.

Dimineața s'a oficiat slujba în biserica Bicăz, după care participanții au plecat la locul unde a fost instalată Troița.

Frații preoți Corișescu au oficiat slujba sfințirii. Părintele C. Corișescu vorbește despre simbolul crucii—legătura cu Eroii neamului—mulțumind inv. C. Podoleanu pentru opera înfăptuită.

S-Lt. Inv. C. Podoleanu arată motivele ce l-au determinat să ridice această troiță și să o fixeze în locul acesta. Tâlmăcește apoi rugăciunea săpată și arată necesitatea ei pentru înălțarea sufletelor.

D-l Pretor Stoian, delegatul D-lui Colonel Ghineraru, aduce mulțumiri inv. C. Podoleanu pentru opera înfăptuită. Vorbește apoi D-l Maior Ante Gh. Printr'o cuvântare mișcătoare, D-sa răscolește sufletele auditorilor. Gândul tuturor se îndreaptă către Martirii Neamului. Cuvintele D-lui Maior Ante Gh. au fost o adevărată lecție de pios patriotism.

Primarul Luca ia Troița în primire.

Urmează apoi defilarea străjerilor și premilitarilor. La banchetul oferit de Primăria Bicăz s'a citit telegrama expediată D-lui Comandant al Legiunii de străjeri și D-lui Revizor Școlar de Neamț.

Sănitare.

PROGRES.

Acum 80 de ani, expresia „sănătatea publică” era prea puțin cunoscută. În această epocă s'a născut în provincia Quebec un copil cu numele Hugh Graham. Acesta a devenit mai târziu lordul Atholston, directorul publicației „Montreal Star” și primul ziarist canadian ridicat la rangul de pair englez.

Lordul Atholston s'a interesat mult de problema sănătății publice și în 1885, în decursul unei epidemii de vărsat care se declarase la Montreal, el a dovedit cât de sincer era acest interes. Oamenii refuzau să se vaccineze; atunci lordul Atholston și un comitet compus din șase persoane au vizitat fiecare casă infectată și au expus necesitatea vaccinării și izolării bolnavilor. Aceștia au recăpătat încrederea și epidemia a fost în curând învinsă.

Lordul Atholston a trăit destulă vreme pentru a vedea dispărând din propria-i țară neîncrederea față de medicină, însă lupta „sănătății publice” nu este câștigată. India și Ceylonul, de exemplu, sunt două țări în care medicii duc o luptă aprigă contra neîncrederii și a superstiției care dăinuiesc în mijlocul unui popor suferind de paludism. Medicii pot numai cu foarte mare greutate să hotărească pe indigeni să ia doza necesară de chinină (1 gram-1,30 grame) zilnic în timp de o săptămână, după cum recomandă Comisia paludismului depe lângă Societatea Națiunilor, fiindcă oamenii nu înțeleg de ce băuturile preparate de ei n'ar fi tot atât de bune ca remediile albilor (65).

Literare.

Preocupări literare, An. III, No. 9. Revista se menține cu programul ei fixat dela început, acela de a pune în curent pe cititori cu mișcarea literară din țară și din străinătate. Pe lângă aceasta, colaboratorii aduc prețioase contribuții pentru lămurirea vieții, și a operelor scriitorilor noștri: Vieța poetului Gh. Topârceanu de Al. Epure; Poeziile lui Al. Deparațeanu și N. Orășanu transcrise de Al. Mateevici; Lirica lui V. Alecsandri și unirea dela 1859; note și recenzii,

Cuget Moldovenesc, *An. VII, Nr. 8-10*. Revista dela Bălți, condusă de D-l Petru Stati, se impune tot mai mult prin bogăția și varietatea materialului. Numărul de față cuprinde lungi „Insemnări din călătoriile și jamboreea mondială dela Bloemendaal-Olanda”, de Cpt. N. D. Varveri; Schițe literare etc; dar, ceea ce dă toată strălucirea acestei reviste, sunt minunatele sonete ale D-lui Gh. A. Cuza, — din care ne permitem să reproducem; **Iașul moare.**

*Nici sfânta cruce țintuită'n cuie
N'a cunoscut dureri așa cumplite:
Bătrânul Iași de soartă răstignit e
Calvar spre care nimeni nu mai sue.*

*Tânjește Golia și Trei-Sfetite
Și moare'n deal uitata Cetățuie;
Nu mai au cui durerile să-și spuie,
Se pierd încet, de vremuri osândite.*

*Pângăritorul veac adânc crestă-a
Rușinea pe răbojul măreției
O pușcărie tristă e Galata,*

*Dughene-s azi palatele Domniei,
Iar capitala de odinioară
Ajuns-a cuibul celor fără țară.*

Poporul Românesc, *An. VII, Nr. 16 și Nr. 17*. Revista Ilfoveană, despre care am mai amintit, apare bilunar cu articole scurte, precise și sugestive din diferite domenii de activitate. Totdeauna actuală, revista merită toată atenția publicului românesc. 120 lei anual, Redacția Gara Chitila.

Afirmarea, *An. III, Nr. 7-8 și Nr. 9*. Unul din aceste numere (7-8) este închinat cărții; iar al doilea este pus în slujba reglunii sătmărene, așa cum de fapt se cere unei reviste de provincie.

Bărăganu', *An. VIII, Nr. 9 și Nr. 10-11*. Numărul 9 al revistei este închinat memoriei Reginei Maria. Al doilea număr urmează programul revistei prin publicarea de schițe, poezii și scurte articole cu caracter social. Dela Neamț colaborează d-l Vasile V. Ostahie, învățător.

Cuvântul Dăscălesc, *An. IX, Nr. 1*. Este revista învățătorilor româșcani. Deși în al noulea an, se cunoaște că revista are de luptat cu greutățile materiale și chiar cu lipsa de colaborare susținută din partea aceloră în serviciul cărora e pusă. Așteptăm al doilea număr.

Monografia satului Ghigoesti-Neamt.

Apreciații învățători Gh. Mareș și D. Mareș, în plăcutele clipe de răgaz sufleteșc, au alcătuit monografia satului Ghigoesti, din județul Neamț. Fiind valoroasă, lucrarea s'a împărțit de Casa Școalelor și s'a pus în vânzare cu modestul preț de 50 lei.

Importanța monografiilor sătești este destul de cunoscută dascălilor, mai ales. Lucrarea autorilor depășește cele mai bune așteptări, prin metoda științifică folosită și prin căldura sufletească a scrisului.

Trecutul istoric al satului Ghigoesti este înfățișat pe baza documentelor și actelor vechi, din timpul lui Ștefan cel Mare. Pentru păstrarea răzeșiei au urmat mai multe procese, mai ales în prima jumătate a secolului al XIX-lea.

După istoricul satului, autorii fac descrierea fizică, clima, starea economică, administrația, viața eroică dăruită în momentul eroilor, viața culturală, cultul și viața socială. Lucrarea este atrăgător ilustrată și are ca auexă spița neamului Trudeștilor.

O recomandăm cu căldură.

M. DAVID. Fluerul fermecat. Este o comedie în versuri după basmul popular „Isprăvile lui Păcală”. Lucrarea este cât se poate de bună și poate fi jucată cu deplin succes pe scena oricărui teatru popular. Preocupările de asemenea natură merită toată lauda și ele formează un îndemn sănătos pentru dramatizările basmelor noastre.

Antologia învățătorului în literatură. D-l B. Iordan, tânăr învățător și vlguros scriitor, care a scris mult apreciatele romane: „Normaliștii” „Învățătorii” și „Revizori și Inspectori”, gustate cu multă sete de intelectualitatea românească, a făcut să vadă lumina zilei o lucrare cu adevărat nouă, „Antologia învățătorilor în literatură”. În această „Antologie” ne arată pe învățător sub alt aspect — decât cel didactic, cum toată lumea era obișnuită să-l privească, până acum — sub aspectul activității literare, unde învățătorul român s'a afirmat puternic, făcându-și un punct de onoare și din această rodnică activitate; dându-ne prilejul de a ne cunoaște pe noi înșine, cât și alții ce-ar dori să ne cunoască.

Prezentându-ne schematic, dar destul de explicit, biografia și fragmente din scrierile învățătorilor consacrați literaturii

autorul face să treacă prin fața noastră un frumos mănunchiu de exemplare de elită, ce au cinstit ieri și astăzi, misiunea de învățător, cum au fost: Ion Creangă, Mihail Lupescu, Gh. Cătana, Spiridon Popescu, Apostol Culea, Gh. Mugur, etc., simțindu-ne mândri că învățătorii nemțeni sunt bine reprezentați și în această Antologie, unde în afară de fostul învățător și neîntrecutul povestitor I. Creangă, găsim pe Leon Mrejeru, I. Rotaru, Mih. Stamat și alții.

Este o lucrare ce trebuie cunoscută de toți învățătorii.

Victor Țăranu. PAGINI CULTURALE, 1938.

Cititorii Apostolului pot să-și procure cartea dela Redacție cu prețul de **100 lei.**

LOCALE.

În ziua de 28 Oct. 1938, s'a constituit noul comitet al revistei „Apostolul” după cum urmează: V. Țăranu, redactor; G. Pricop, casier; S. Purice, secretar; V. Gaboreanu, Eufr. Manoliu, M. Avadanei, V. Scripcaru, C. Turcu și Th. Ursu, membri.

Cantină școlară. În urma apelului lansat de corpul didactic al școlii primare de băieți, Nr. 2, din Piatra Neamț, în ziua de 30 Oct. a. c. a luat ființă în cartier o cantină școlară, pentru copiii dela școlile primare de băieți, Nr. 2; de fete, Nr. 2 și grădina de copii, Nr. 2. În fiecare zi, copiii săraci primesc o gustare. Este o realizare concretă, creștinească și socială. Nimeni nu poate refuza sprijinul acestei cantine. Comitetul restrâns e format din doamnele și domnii: Elisabeta Gheorghită, Eugenia Țăranu, N. Teodorescu, S. Purice și G. Rotaru.

PĂGINA OFICIALĂ

M. E. Naționale cu ord. Nr. 229242/938, a decis să se organizeze în toate școlile serbarea datinelor strămoșești în ziua de 18 Decembrie a. c., pentru reînvierea și popularizarea lor cu următ. program :

O scurtă conferință, datini cu echipe de elevi, datini religioase, datini profane. Aceste datini vor fi redată în limba, portul și cântecul poporului.

Echipele ce se vor distinge se pot înscrie pentru premiere la Fundația „Principele Carol”.

Școalele sunt obligate să colaboreze cu Căminele Culturale și cu organizațiile străjerești.

Cercurile culturale dela 18 Decembrie c., s'au amânat după cum urmează : la 15 Ianuarie 1939 Tg. Neamț. La 22 Ianuarie 1939 Buhuși și 29 Ianuarie 1929 Războeni. Motivul : în ziua de 18 se fac serbări cu datinele de Crăciun conf. circularei D-lui Ministru al E. N. Nr. 229242/938.

— Se recomandă cartea „Organizarea și conducerea Cooperativelor școlare”, pentru școlile primare, normale, seminariile și licee. Cine dorește s'o cumpere, să se adreseze D-lui Mina Grădinaru Insp. al Cooperatiei. str. Zaharia Boțu Nr. 4 Sibiu, sa Librăriei „Dacia Traiană” Piața Unirii Nr. 7 Sibiu. Costul unui exemplar 50 lei.

— Se face cunoscut tuturor școalelor că dorința Comandantului „Străjii Țării” este ca în vederea Sărbătorilor de Crăciun și Anul Nou să se organizeze :

I. Serbări cu datini de Crăciun și pregătirea străjerilor pe cuiburi, culbușoare pentru a merge cu steaua, colinda sau uratul, fără a face pom de Crăciun.

II. De a aduna și împărți daruri, hațne, jucării copiilor saracl și ajutoare familiilor sarace.

III. Indrumarea străjerilor, spre fapte bune, din darurile ce le capătă.

IV. Să raporteze Legiunii Străjerilor Piatra-N. rezultatul acestor pregătiri.

— Se recomandă revista „Temperanța” ce se editează sub îndrumarea și auspiciile Ministerului Sănătății, fiind sub Înaltul Patronaj al Sanctității Sale Patriarhul României Dr. Miron Cristea și d-l Ministru al Sănătății. Abonamentul 40 lei anual.

Apel - program.

Revista „Apostolul” solicită sprijinul moral al tuturor abonaților și cititorilor, prin colaborarea susținută cu scrieri literare, științifice și artistice, care sunt de interes general și privesc regiunea pitorescul ținutului, folklor nemțean, călătoriile în regiune, scriitorii și cărturarii ai ținutului, județul Neamț oglindit în diferite scrieri, urme strămoșești, oameni și locuri, urme preistorice, schițe literare; poezii, învățăminte locale, monografii, străjerie și realizări locale; îndeletniciri practice, economie și cooperatie regională, instituții vechi; configurație și teritoriu, fauna și flora ținutului Neamț, bogățiile solului și ale subsolului, sanitarie etc.; apoi: manifestări artistice nemțene în poezie, pictură, muzică etc. și actualități nemțene.

Așteptăm de la profesori, învățători și preoți o contribuție mai bogată și, dacă e posibil, cu ilustrarea celor înfățișate. Orice propunere sinceră și academică e bine venită și revista va ține seama în orientarea ei.

Comunicări: Trimiterea revistei, în două exemplare, la Academia Română și la Universitatea, cade numai în sarcina Tipografiei.

Revistele de schimb, manuscrisele și corespondența se vor trimite pe adresa D-lui profesor Victor Țăranu, la Piatra-Neamț.

Orice schimbare de adresă și orice nemulțămire se vor aduce la cunoștința Redacției

Abonamentele se vor trimite sau se vor achita — contra chitanță — D-lui G. Pricop, Revizorul Școlar de Neamț — casierul revistelor.

Manuscrisele se scriu pe o singură față de coală. Domnilor abonați sunt rugați să refuze numerele tălate sau deteriorate, spre a fi prezentate Oficiului poștal.

Toate articolele primite la timp s'au publicat în revistă.

Revista S.

Si

și cititorilor:

scrie!

„GHEORGHE ASACHI”
TIPOGRAFIE, STERIOTYPE
— ȘI —
LEGĂTORIE DE CĂRȚI
— 1938 —

D-sale

D-ului Gh. Clivileanu

Comuna Piatra N.

Județul Strada Sf. Iancu el Mare

ABONAMENTUL: LEI 80 ANUAL